Korupcija u hrvatskom društvu: stavovi mladih splitsko-dalmatinske i šibensko-kninske županije

Dujić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:592154

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Repository of Faculty of humanities and social sciences

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

KORUPCIJA U HRVATSKOM DRUŠTVU: STAVOVI MLADIH SPLITSKO-DALMATINSKE I ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

LUCIJA DUJIĆ

SPLIT, 2021.

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE

SOCIOLOGIJA MLADIH

ZAVRŠNI RAD

KORUPCIJA U HRVATSKOM DRUŠTVU: STAVOVI MLADIH SPLITSKO-DALMATINSKE I ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Gorana Bandalović

Student/ica:

Lucija Dujić

Split, rujan 2021.

Sadržaj

UVOD 1
1. TEORIJSKI ASPEKTI KORUPCIJE 2
1.1. Definicije korupcije 2
1.1.1. Sociološke teorije o izvorima korupcije **3**
1.1.2. Blackova paradigma čiste sociologije i korupcija **4**
1.2. Izvori korupcije 7
1.2.1. Uzroci korupcije u Hrvatskoj **8**
1.3. Vrste korupcije 10
1.4. Mjerenje korupcije 12
1.4.1. Indeks percepcije korupcije (IPK) **12**
1.5. Mjere suzbijanja korupcije 13
1.6. Dosadašnja istraživanja 15
2. METODOLOŠKI I EMPIRIJSKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA 18
3. REZULTATI I RASPRAVA 20
3.1. Strukturalna obilježja ispitanika 20
3.2. (A)političnost mladih 26
3.3. Stavovi mladih o korupciji u hrvatskom društvu 29
4. ZAKLJUČAK 38
5. LITERATURA 40
6. METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA 43
6.1. Upitnik korišten u istraživanju 43
6.2. Protokol korišten u istraživanju 46
SAŽETAK 48
SUMMARY 49
BILJEŠKA O AUTORICI 50

UVOD

Kada bi šetali po ulicama Balkana i nasumično pitali prolaznike koji su najveći problemi društva u kojem žive, korupcija bi sigurno bila jedno od najučestalijih odgovora. Konkretno u Hrvatskoj, odgovori bi nažalost bili vrlo slični. Korupcija je oduvijek bila prisutna, no u modernom društvu poprima sasvim nove oblike i nikad viđene visine. Hrvatska je država s dugom povijesti i brojnim društvenim preokretima, no korupcija je uvijek ostala nepromijenjena. Iako postoje mjere i načini suzbijanja i kontroliranja, problem nastaje kada vlast, koja bi trebala suzbijati moralnu i društvenu nepravdu, postane ona koja nju krši.

Kada govorimo o korupciji u bilo kojem društvu, bitno je uključiti one koji tu nepravdu trpe, a to su građani. Ovo istraživanje specifično proučava stavove mladih na području dvije Hrvatske županije: Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske. Navedene županije imaju već dugi niz godina jednu od najvećih stopa korupcije u državi, stoga je zanimljivo ispitati što o tome misle mladi ljudi koji tamo žive. Iako je korupcija u Hrvatskoj dosta popularna tema, postoji premalo istraživanja koja se bave istom u vidu ispitivanja javnog mijenja, a pogotovo kod mladih koji tek grade svoj identitet, bore se uspjeti na tržištu rada ili se pak politički aktivirati, na moralan način.

U **teorijskom** dijelu rada obrađeno je značenje korupcije, njene definicije, izvorište i vrste. Fokus je stavljen na sociološko razmatranje danog predmeta, primarno koristeći se Blackovom (2000; 2010) paradigmom čiste sociologije. Pažnja je usmjerena i na strategije i akcije koje službena tijela Republike Hrvatske provode u borbi protiv korupcije i smanjenja indexa percepcije korupcije. U **metodološkom** i **empirijskom** dijelu prikazan je način provođenja istraživanja, a potom slijedi interpretacija dobivenih rezultata. U istraživanju je bilo bitno sagledati općenitu socioekonomsku i sociodemografsku sliku mladih na ispitivanom području, njihove političke tendencije poput orijentacije i participacije, te na kraju stavove o konkretnim tvrdnjama o korupciji u hrvatskom društvu. Metodom online ankete ispitano je 500 ispitanika u dobi od 18-34 godine koji žive na području Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije. U posljednjem poglavlju nalaze se zaključna razmatranja i popis literature, nakon čega slijedi metodološka i empirijska arhiva koja sadrži anketni upitnik i protokol korišten u istraživanju. Na kraju rada nalazi se sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te bilješka o autorici.

1. TEORIJSKI ASPEKTI KORUPCIJE

1.1. Definicije korupcije

Korupcija je ekonomski i politički problem kojeg je važno sagledati kroz sociološku leću. Ona predstavlja moralnu i nezakonitu povredu u svim društvima, a najlakše ju je odrediti kao kršenje moralne norme. Dvojako značenje korupcije se odnosi na njeno kršenje moralnog aspekta i kršenje pravne norme. Korunić Križarić, Kolednjak i Petričević (2011) navode kako je ona patološka pojava koja je sustavno prisutna kada vladajući moćnici iskorištavaju svoj položaj u svrhu vlastitog interesa. Latinski izvor riječi *corruptio* označava pokvarenost, kvarnost, izopačenost, podmićivanje, i kao takav uzrokuje velike štete po društvo, gubitak povjerenja u vlasti, pravnu državu, ali i u druge moćnike.

Korupcija je opisana kao „materijalna i moralna pokvarenost“ gdje se fokus stavlja na institucije koje stabiliziraju odnose što uzrokuje gledište na njih kao „generatore nepravde“ (Matić prema Matić, 2017: 188). Norme koje reguliraju profesionalnu djelatnost javnih službenika relativno su stabilne, a njihova provedba je zakonski regulirana. Ona se smatra jednim univerzalnim fenomenom koji se pojavljuje u društvu s obzirom na svoju rasprostranjenost u prostoru, vremensku dimenziju dugotrajnosti i sveprisutnosti u različitim načinima upravljanja. S obzirom da je ona toliko rasprostranjena, naizgled se čini kako zauzima mjesto jednog od temeljnih društvenih odnosa i principom po kojem se posebne grupe socijalno diferenciraju (Božić i Kuti, 2012: 187/188). Fenomen korupcije je teško definirati zbog same kompleksnosti ove pojave, no ona često uključuje pojmove javnih položaja, sredstava, nositelje pozicija i stranke, te samo iskorištavanje javnih resursa u osobne svrhe (Božić i Kuti, 2012: 188).

Korupcija predstavlja zlouporabu javne funkcije u svrhu osobnog dobitka, a posljedica je određenog oblika društva i njegova je temeljna karakteristika. Ona je rezultat sustava, upozorenje da nešto s njim ne funkcionira. Korupcija je nedostatak društva, odsustvo normi, vrijednosti i etike potrebne za funkcioniranje kapitalizma, odnosno slobodnog tržišta. Izvorne pretpostavke kapitalizma se kose s korupcijom jer iskorištavanje funkcije zbog vlastite koristi ugrožava osnovu strukturu vlasti i ekonomije (Kregar, 1999: 689). Kao što znamo u praksi je drukčije i niti jedan oblik uređenja društva i gospodarske instance, ni kapitalizam ni socijalizam, nisu izuzeti od korupcije.

Korupciju možemo sagledati kao upozorenje da postoji disbalans u „normalnosti“ društva (Kregar, 1999: 694). Kapitalizam stvara novi moral jer uništava postojeću tradiciju, a u svojoj

podlozi zadržava religijsku odanost radu, vjeru u poštenje, predanost svojoj službi. Kapitalizam i njegova sloboda poduzetništva uključuju i prihvaćanje moralnih načela sustava. Kregar (1999) tvrdi kako korupciju uzrokuju nepregledni sustavi i sama mogućnost pojave u situaciji, a kada obuzme društvo, obuhvaća i obrambene mehanizme sudstva i policije. Izvorište korupcije možemo pronaći u socijalnim razlozima i zbog takve prirode fenomena, protiv nje se bori jednako sankcijama i osudom javnog mijenja (Kregar, 1999). Stoga, ako društvo ne djeluje protiv nje, korupcija će se sama još jače razvijati i u krajnjoj liniji ukorijeniti.

Korupcija se može definirati kroz različite teorije. Primjerice, teorija racionalnog izbora tvrdi kako je korupcija racionalni način ostvarenja nekog cilja kad je to moguće s obzirom da koristi liniju lakšeg otpora (Miculinić, 2018: 71). U svakom obliku vlasti koji je ikad postojao, korupcija je bila i još uvijek je prisutna. Prema definiciji enciklopedije Britannica, korupcija podrazumijeva nepravilno, najčešće i protuzakonito postupanje zbog osiguravanja koristi za sebe ili druge, a njezini oblici uključuju mito, iznudu i zlouporabu informacija (Britannica, 2021). Sociološke definicije korupcije se dijele na one temeljene na općem dobru gdje su koruptivna ponašanja okarakterizirana zapostavljanjem odgovornosti prema javnosti, te na one zasnovane na javnom mnijenju. Stoga, koruptivno ponašanje je ono koje javnost osudi kao takvo. Obe definicije trpe iste kritike nepostojanja javnog konsenzusa ili normativnog određenja konstrukta „javnog interesa“ (Aras, 2007: 28).

Transparency International (2020) korupciju objašnjava kao „društveno neprihvatljivu pojavu koja izravno ugrožava ljudska prava, razara moral te ugrožava stabilnost i gospodarski napredak države“[1]. Također navode kako je korupcija sveprisutna i predstavlja ozbiljan rizik jer narušava osnovu funkcionalnog društva, povjerenje, onemogućuje razvoj društva, te na organizacijskoj osnovi, smanjuje djelotvornost rada sveukupnog sustava. Korumpirano ponašanje je evidentno kod svake službene ili odgovorne osobe koja ignorira javni interes zbog pridobivanja osobne ili nečije druge koristi, kao i svako ponašanje u kojem građanin daje ili nudi mito (Transparency International, 2020).

1.1.1. Sociološke teorije o izvorima korupcije

Postoje i etablirane teorije unutar društvenih znanosti koje potencijalno objašnjavaju uzroke korupcije. Teorija etiketiranja inače drži kako delinkventna osoba nastaje kao posljedica etikete uzrokovane nekim devijantnim ponašanjem, a postaje trajno zakačena i asocirana s tom osobom. Pravila, norme i vrijednosti koje stvara društvo i određenje onog što odstupa od

[1] Više na: https://transparency.hr/hr/antikorupcija-detalji/sto-je-korupcija-390

poželjnog, deklarira se kao devijantno i delinkventno. Etiketu delinkventa dobiju pojedinci nad kojima su se koristile sankcije. Bitni aspekt čini mišljenje i postupci kriminalne publike uz već spomenuti konkretni postupak i ponašanje (Aras, 2007: 33/34).

Moralističko gledište ističe patološku prirodu fenomena korupcije jer je ona moralna anomalija javnih službenika na socijalnoj razini. Aras (2007) navodi kako je moral forma društvene svijesti koji je podložan promjenama i ovisan o društvenom razvoju. Stoga, ono što je u ovom trenutku doživljeno kao apsolutno nemoralno, poput korupcije, nekad je bilo neutralno po pitanju moralne vrijednosti.

Funkcionalisti smatraju kako postoji manjak dinamike unutar moralističkih objašnjenja pa objašnjavaju svoj stav kako je korupcija sveprisutna i poznata svakom društvu, a njen doseg ovisi o raznim faktorima poput političkog sustava ili stupanj gospodarskog i ekonomskog razvitka. Također navode osnovne pretpostavke fenomena korupcije: 1) univerzalnost u činidbi; 2) društvo napreduje ako se podmićuje; 3) formalno se razlikuje kvaliteta primanja i davanja mita; 4) pravila koja se primjenjuju na podmićivanje nisu jednaka stoga su nemoralna i 5) teško je dokazivo političko djelovanje korupcije. Jasno je da su tranzicijske zemlje najpodložnije utjecaju korupcije, a ona se javlja zbog neusklađenosti između željenih ciljeva i socijalne nemogućnosti da se oni realiziraju (Aras, 2007: 35).

Institucionalizacija u sociologiji označava stabilizaciju vrijednosti, načina i pravila koji se evidentiraju u postizanju određenih ciljeva. Institucije predstavljaju „standardizirane oblike ponašanja koji imaju ključnu ulogu u vremensko prostornoj konstituciji društvenog sistema“ (Giddens, 1984: 96). Ako institucije žele razotkriti određeni sukob interesa, najkorisnije je da tako djeluju u slučaju poticanja bolje regulacije, provedbe i elaboriranja normi. Ono što nedostaje u borbi protiv korupcije su strategije u kojima će se ciljno istraživati kriminalizacija korupcije, te sama prevencija i njene konzekvence (Lambsdorff prema Matić, 2017: 190). Kada se korupcija ne shvaća kao ozbiljna prijetnja demokratskom poretku, tada ona uzima zamaha i uništava društvo i njegove vrijednosti.

1.1.2. Blackova paradigma čiste sociologije i korupcija

„Čista sociologija“ je pravac kojeg je utemeljio Donald Black sa svrhom konceptualne restrikcije i utemeljenja općeg obrazloženja jedinstvenih fenomena koji se pojavljuju u društvu, te stoga postaje adekvatna primjena na univerzalan fenomen kao što je korupcija. Korištenjem čiste sociologije koja je prvotno nastala kao fundamentalistički akademski projekt, fenomen korupcije sagledamo kao samostalan i trajan društveni fenomen, a ne kao posljedicu određenih

odnosa u društvu. Čista sociologija je utemeljena kako bi se dalje usložnjavala i fragmentirala obrazloženja raznih fenomena koji se pojavljuju u društvu (Božić i Kuti, 2012: 189/190). Ovaj pravac objašnjava društvena ponašanja koji imaju svoj položaj i određeni smjer u socijalnom prostoru odnosno koji posjeduju vlastitu geometriju stvarnosti (Black, 2000: 349). Black (2000) govori kako znanost ovisi o stupnju znanstvenosti koja se povećava s mogućnošću njena testiranja, generaliziranju, jednostavnosti, valjanosti i originalnosti. Stoga, socijalna lokacija subjekta kreće od toga kako je znanstvenost zakrivljena linearna funkcija društvene udaljenost od subjekta. Ako primijenimo navedeno na koncept korupcije, ona kao ponašanje društvenog fenomena koji prelijeva ili koristi javna sredstva u privatne svrhe, bit će više ili manje ovisna o udaljenosti socijalnih jedinica sačinjenih od sudionika u korupciji. Što je socijalna udaljenost manja, više organizirana i manje socijalno kontrolirana, pravac ponašanja korupcije je veći (Božić i Kuti, 2012: 190). Prema tome, čista sociologija objašnjava društvene fenomene kao samostalne i promjenjive koji imaju vlastitu strukturu ponašanja, a akteri su socijalne jedinice koje izražavaju ponašanje određene društvene pojave.

Socijalni prostor je varijabilni aspekt društvene stvarnosti koji sadržava: 1) stratifikaciju – vertikalni aspekt društvenog života; 2) morfologiju – horizontalni aspekt; 3) kulturu – simbolički aspekt; 4) organizaciju – korporativni aspekt; 5) društvenu kontrolu – normativni aspekt. Svi navedeni aspekti se povećavaju ili smanjuju u vremenu i prostoru i koriste se u objašnjavanju društvenog života (Black, 2010: 1/2). Svaka dimenzija u društvenom prostoru se može odrediti na kvantitativan način ovisno o distribuciji oblika resursa i svaki fenomen može biti objašnjen kroz relacijsku distancu koja ga predviđa. Društveni se život pozicionira ovisno o poziciji uključenih aspekata u određeni proces, događaj ili interakciju, te se utvrđuje pravac rasprostiranja uzimajući u obzir odnos jednih prema drugima (Božić i Kuti, 2012: 193/194). Društveno ponašanje je izraz određenih fenomena gdje se ljudski akteri sagledaju kao svojevrsne društvene jedinice.

S obzirom da je korupcija društveni fenomen koji je široko i višedimenzionalno rasprostranjen u društvu, izražen je u vremenu i prostoru, stoga je povoljan za sagledavanje kroz leću čiste sociologije. Korupcija podrazumijeva devijantno ponašanje u kojem dolazi do nelegitimne raspodjele javnih resursa zbog pribavljanja privatne koristi. Ona varira s obzirom na kvantitativne aspekte, poput broja socijalnih jedinica uključenih i količini transakcija, vremenski, od jednog koruptivnog ponašanja do umnožavanja istih u vremenu, i prema samoj složenosti organizacije korupcije. Tri dimenzije koje se posebno ističu kod sagledavanja geometrije korupcije su horizontalna, korporativna i normativna. One slijedom

podrazumijevaju relacijsku distancu uključenih ponašanja, razinu organizacije jedinica te socijalnu kontrolu koja se vrši nad socijalnim jedinicama. Uobličeno koristeći čistu sociologiju, korupcija bi se moga definirati kao „zajednička funkcija relacijske bliskosti, visoke formalne organizacije i niske socijalne kontrole“ (Božić i Kuti, 2012: 197/198). Što su socijalne jedinice relacijski bliže, organiziranost distribucije javnih dobara veća i socijalna kontrola manja, to je korupcija veća.

1.1.2.1. Propozicije za korupciju

U nastavku ćemo detaljnije objasniti istaknute propozicije za korupciju: organizacija, socijalna kontrola i horizontalna dimenzija. Bez odsustva centralizacije i organiziranja distribucije javnih resursa korupcija nije moguća. Black (2010) navodi organizaciju koja predstavlja kvantitativnu varijablu jer može biti u prisutna u većem ili manjem stupnju unutar društvenog života, a također dolazi u formalnom i neformalnom obliku ovisno o fleksibilnost i regulacijama same organizacije. Organizacija i birokracija direktno variraju, dok socijalna kontrola, koja je također kvantitativna varijabla, provodi se uspješnije tamo gdje je organizacija manja (Black, 2010). Navedeno upućuje na činjenicu kako korupcija direktno ovisi o razini formalne organizacije distribucije javnih dobara i samom pravcu distribucije orijentiranim prema jedinicama manje organizacije (Božić i Kuti, 2012: 198). Organiziranje socijalne jedinice koje je na niskoj razini otežava pojavu korumpiranog ponašanja, dok organiziranje na većem stupnju istu pospješuje. „Što je veća organizacija korupcije, to je veća korupcija kao i unutarnja kontrola same korupcije i to u pravcu od više prema manje organizacije“ (Božić i Kuti, 2012: 200).

Socijalna kontrola kojoj su podvrgnute socijalne jedinice je faktor s kojim korupcija varira. Ona predstavlja normativni aspekt društvenog života koji izražava poželjna ponašanja, poput što se očekuje, a što je izvan granica normale. Osnovno pravilo glasi kako je zakon jači tamo gdje je socijalna kontrola slabija. Zakon varira i ovisno o vrsti socijalne kontrole, vremenskom periodu, zajednici na koju djeluje kao i društvenom okružju. Socijalna kontrola prema Blacku (2010) dijeli ljude na one koji su poštovani i one koji to nisu. Kvantitativna varijabla poštovanja tvrdi kako porastom socijalne kontrole, subjekt ili grupa uživaju manje poštovanje. Svaka vrsta socijalne kontrole definira vlastiti normativni status što smanjuje poštovanje nekoj grupi ili subjektu. Važno je naglasiti kako pravac korupcije može biti lateralan unutar normativne dimenzije, kao i kretati se od smjera manje socijalne kontrole prema višoj i obratno. Korupcija

raste porastom socijalne kontrole, što znači da će se neka jedinica lakše korumpirati kad se na nju vrši veća socijalna kontrola (Black, 2010; Božić i Kuti, 2012).

Horizontalna dimenzija podrazumijeva raspored ljudi u njihovu međuodnosu, interakcije i povezanost, a ona je bitna jer korupcija varira ovisno o udaljenosti ili blizini određene socijalne jedinice. Mjerenje udaljenosti između pojedinačnog subjekta ili grupe prema intervalu kojeg određuju najudaljeniji subjekti čini relacijsku udaljenost što predviđa i objašnjava kvantitetu zakona (Black, 2010:41). Korupcija i relacijska distanca inverzno variraju što znači da većom relacijskom blizinom socijalnih jedinica raste i korupcija (Božić i Kuti, 2012: 203). Black (2010) tvrdi da, ako je socijalna kontrola nad predmetom visoka, veća je vjerojatnost da će se korupcija razotkriti, ali vjerojatnost takvog razvoja situacije se smanjuje s relacijskom blizinom. Iz poznatih slučajeva razotkrivanja afera uočeno je da razlog neuspjeha opstanka koruptivne jedinice premala relacijska blizina.

1.2. Izvori korupcije

Korupcija se javlja zbog brojnih razloga poput tradicije, manjka pravila, neprovođenja zakona, netransparentnosti, moralnog odsustva i slično. Proces privatizacije je plodno tlo za razvoj korupcije jer uključuju većinu gore navedenih čimbenika i preduvjeta, a uključuje i velike svote novaca, koje ukazuju na povoljnu priliku. Od samih početaka političkog i ekonomskog organiziranja društva ljudi su zlouporabili svoju moć na štetu većine. Svaka službena ili ovlaštena osoba koja zbog vlastitih interesa i koristi zanemari opći interes koji je zakonski obvezna poštovati, kao i bilo koji građanin koji pristaje, daje ili nudi mito službenoj osobi radi ostvarenja personalne koristi se smatra korumpiranim pojedincem (Korunić Križanić i dr., 2011: 144).

Postoje različite teorije koje govore o izvorima korupcije. Matić navodi Thompsona te Ritchera i Burka koji ishodište nalaze u stabilizaciji krivih normi, pa je korupcija zapravo nastala zbog neadekvatne etike. Da veća privlačnost realizacije vlastitih prioriteta umjesto kolektivnog interesa uzrokuje korupciju na procesu racionalnog izbora govore nam Klittgaard i Rose-Ackerman. Značajan broj autora kao ishodište navodi prirodu aktera da sudjeluje u aktivnostima koje bitno ne odstupaju od očekivanih ponašanja što potrebu za uklapanjem čini koruptivno ponašanje samoodrživim sustavom (Aidt prema Matić, 2017: 189).

Kritičan faktor u prilagodbi globaliziranom svijetu je visoki etički standard visokih političkih dužnosnika. Nikad u povijesti čovječanstva nije smatrano poželjnim da vlast i službenici odluke donose ovisno o vlastitim koristima i tendencijama. Korupcija koja je prije

postojala nije doživljavana kao takva zbog manjka razumijevanja etičnosti fenomena. Moralni život nikad nije opravdavao korumpirano ponašanje, iako su kulture i ono što je poželjno uvijek bile vrlo različite. U postindustrijskom društvu vrsta rada koja se obavlja ne funkcionira ako postoji vlastiti interes sudionika. Stoga je korupcija štetna kako i moralu, tako i poslu, iz čega slijedi da će korumpiranim sustavima biti znatno manje ulagača zbog veće vjerojatnosti otimanja investicije kontroli. Ako shvatimo da je društvo korumpirano onoliko koliko to dozvoljavaju njegove institucije i praksa, može se reći da nije uvijek problem samo pojava korupcije, već što ona može postati čitavi samostalni sustav (Kregar, 1999).

Izvorište korupcije u Europi i na globalnoj razini se može naći u političkim strankama. U zemljama koje imaju niski indeks percepcije korupcije stranke se ne gledaju kao problematične po pitanju korumpiranosti, poput Danske ili Švedske, ali u državama gdje je ona sve prisutnija, kao u Finskoj, takva se ponašanja povezuju s radom strankama. Dalo bi se zaključiti kako rastom uloge stranaka u nekoj zemlji, raste i pojava korupcije (Ravlić, 2010: 1242). Navedena teza se može primijeniti na hrvatsko društvo budući da većina korupcijskih afera koje se događaju na hrvatskoj sceni, su u uskoj vezi s pojedinim strankama.

1.2.1. Uzroci korupcije u Hrvatskoj

Uzroci korupcije u Hrvatskoj se većinom slažu sa standardnim unutarnjim i vanjskim faktorima kao i svugdje u svijetu, no ima i onih karakterističnih za Hrvatsku i druge tranzicijske zemlje poput anomije, slabljenje veza između ljudi, nepouzdanost u vlast i pravosuđe, ali i vjera da se sve može riješiti na toj razini. Ono što je još specifično za Hrvatsku je Domovinski rat i njegove posljedice. Istraživanje provedeno na građanima RH u srpnju 2020. godine je pokazalo kao 97% ispitanika smatra da je korupcija raširena u njihovom društvu, a kao glavni uzrok primarno ističu vlastiti materijalizam, a zatim nefunkcioniranje institucija sudova i političari. Rezultati istraživanja na međunarodnoj razini odgovaraju rezultatima na nacionalnoj razini. Indeks percepcije korupcije navodi kako se Hrvatska nalazi na 47. mjestu, što je znatno bolje nego primjerice 2005. godine kada smo bili na 70. mjestu, ali situacija je i dalje vrlo problematična. Nekoć se mislilo da se korupcija javlja samu u režimima koji nemaju demokratske temelje, no brojne afere u zapadnom svijetu su potvrdile kako navedena teza nije točna. Formalne pretpostavke demokracije, poput Ustavnih sloboda, olakšavaju pojavu korupcije s obzirom da omogućuju širi pristup moći i resursima. U kontekstu razlikovanja demokratskih država od drugih oblika vlasti javlja se sistematiziranje od nisko do visoko koruptivnih zemalja. Visoko korumpirane zemlje su većinski kasno demokratizirane i

liberalizirane, za razliku od država koje su ranije prošle tu tranziciju. Iz navedenog proizlazi teza da „što određena država ima dulje demokratsko iskustvo, to je ona manje podložna korupciji“ (Miculinić, 2018: 74). Kako bi se cijeli sistem društva i način organizacije mogle moći transformirati, potrebno je ući u vrlo nestabilan proces tranzicije koji stvara pogodne temelje za pojavu koruptivnog ponašanja zbog same nestabilnosti društva i ne uspostavljene konkretne vladavine prava.

U Hrvatskom društvu se izvori korupcije mogu pronaći u izloženosti komunističkoj ideologiji, nedavnoj povijesti i Domovinskom ratu. Privatizacija koja je uzela zamaha u poslijeratnom razdoblju je izuzetno povoljno tlo za koruptivno djelovanje, a pogotovo ako se odvija na razini velikih sustava i organizacija (Korunić Križanić i dr., 2011). Kao jedan od najizraženijih izvora korupcije u Hrvatskoj se ističu političke stranke koje su još od vremena Domovinskog rata iskorištavale nestabilnu klimu i radile za vlastiti interes.

1.2.1.1. Stranke kao izvor korupcije u Hrvatskoj

Iz brojnih istraživanja korupcije, jasno je da postoji problem po pitanju stranki i njihovog rada, te ih je zato bitno sagledati kao jedne od temeljnih izvora korupcije. Ravlić (2010) smatra da je stranačka korupcija osnova za razvoj drugih njenih oblika. Razloge u razvratu korupcije u 80-im godinama 20. stoljeća može se povezati s usponom i transformacijom masovne stranke koja je direktan produkt demokracije i veće dostupnosti ulaska u politiku nižih slojeva društva. Bez potpore države s financijskog aspekta, masovna stranka se morala uzdati u vlastitu ideologiju i samofinanciranje. Širenje masovne stranke uzrokovalo je potiskivanje klijentelističke razmjene, a njenom transformacijom u kadrovske stranke, raste prisustvo korupcije. Slabljenje masovne stranke uzrokovano je birokratizacijom stranaka zbog rasta uloge državnog financiranja, povećanom ulogom medija, rastom natjecanja između stranačkih organizacija što je povećalo troškove održavanja iste, pa su se morale okrenuti drugim načinima financiranja. Iz navedenog se može vidjeti kako privatno financiranje zbog državne naklonosti prati korupcija, uz političke čimbenike koji također utječu na njenu pojavu (Ravlić, 2010: 1247/1248). Na mjestima gdje su masovne stranke oslabile ili potpuno nestale, korupcija je narasla, dok tamo gdje su opstale, korupcija je ostala suzdržana.

Tranzicijske zemlje dijelimo na one koje su proces demokratizacije započele krajem osamdesetih i početkom devedesetih, za razliku od konsolidarnih demokracija u kojima je taj proces počeo u 70-im godinama prošlog stoljeća. U tranzicijskim zemljama Europe ne postoji tradicija masovnih stranki, no i dalje postoje primjeri država koje su se bez obzira na to

uspješno razvile poput Španjolske. U razvoju stranaka unutar bivših socijalističkih država, gdje spada i Hrvatska, uočava se snažna veza s državom, ali slaba s društvom. Stranke kao ideološke skupine su u početku imale slabu organizaciju i članstvo, a usmjerenost je bila prema sveukupnom biračkom tijelu pod utjecajem medija bez pridobivanju pristaša, što je utjecalo na uspostavu birokratizacije i visoke profesionalizacije njihove organizacije. Stranke su u tom razdoblju „kolonizirale državu u obliku stranačkog pokroviteljstva, klijentelizma i korupcije" (Ravlić, 2010: 1254). Duljina obnašanja vlasti stranke ili koalicije predstavlja snažan izvor korupcije, ona napada sve institucije države s fokusom na upravu i pravosuđe što oslabljuje njihov profesionalan položaj i jača njihovu ovisnost o političarima.

Hrvatska je imala u svojoj tradiciji prisutnu intelektualno-političku stranku radikalnog nacionalističkog i komunističkog tipa, ali ne i tradiciju masovne stranke. Hrvatska demokratska stranka (HDZ) je imala klijentelistički karakter koji se razvio u kartelsku stranku na početku 90-ih jer se počela miješati s državom, ulaziti u njene institucije, kontrolirati medije i slabiti konkurenciju uporabom državnih resursa, odnosno, HDZ je postao državni „agent" ovisan o njenim resursima kako bi održao klijentelističke koruptivne veze (Ravlić, 2010, 1256/1257). Socijaldemokratska partija Hrvatske (SDP) je razvila kartelske karakteristike, što je dovelo do toga da suprotstavljenost vodećih stranaka koje potpomaže država olakšava koruptivna ponašanja, ali i uspostavu neovisnog vodstva i autoritarnog karaktera. Sistemska korupcija se u Hrvatskoj zadržala i ustalila zbog modela stranaka koje upravljaju državom. Privatizacija i pretvorba sustava su uzrokovale formiranje klijentelizma koji se temelji na koruptivnoj razmjeni (Ravlić, 2010).

Ako se želimo boriti protiv korupcije unutar tranzicijskih zemalja, moramo ukloniti njeno izvorište, a to su stranke. To znači da je potrebno regulirati i ograničiti njihovo financiranje od strane javnosti, anonimnih donacija ili privatnog financiranja. Fokus treba biti na transparentnosti i adekvatnosti rada regulatornih službi (Ravlić, 2010: 1260). Svakako se čini kako je Europska unija barem djelomično popravila situaciju u vezi stranačke korupcije, ili je barem trenutačno primirila s obzirom na uvjete koji su se trebali zadovoljiti prije ulaska u EU, ali i održavati od tada na dalje.

1.3. Vrste korupcije

Kada govorimo o vrstama korupcije, valja napomenuti kako se ona ispoljava iz javne ovlasti i od pojedinaca koji imaju moć, te kako najčešće podrazumijeva političku korupciju. Aras (2007) spominje individualnu korupciju uočenu u običnom puku, izvan očiju medija,

praktički nevidljivu, a najčešće u obliku podmićivanja. Zbog navedenih razloga vrlo je otporna i dugog vijeka te ima vrlo široku zonu rizika. Sistemska korupcija nastaje kao posljedica karakteristika nekog sistema koji koristi metode autonomnog djelovanja, ona ulazi u sve sektore društva jer doseže velike razmjere rasprostranjenosti, stoga predstavlja veliki izazov u suzbijanje (Aras, 2007; Lanščak, 2014). Aras (2007) navodi jednadžbu sistemske korupcije koja govori kako je korupcija produkt zbroja monopola i diskrecije od koje se oduzme odgovornost (K=M+D-O). Korupcija raste pod uvjetima rasta monopola, diskrecije i političkog interesa, a opadanjem odgovornosti. Potrebno je pojasniti elemente navedene jednadžbe. Monopol se odnosi na koncentraciju vlasti u rukama manjine koji se nalaze na visokim položajima i predstavlja smetnju u realiziranju trodiobe vlasti. Etimološki se diskrecija odnosi na donošenje ispravne odluke, a pravno na sredstva provođenja prava, dok odgovornost stoji za mogućnost institucija za nadgledanje procesa donošenja odluka (Aras, 2007: 30).

Sljedeće je moguće uočiti postojanje posredne korupcije gdje osobni dobitak nije u fokusu, odnosno vrlo je teško odrediti motiv zbog čega se takve aktivnosti javljaju. Prisutnost posredne korupcije može se odrediti pomoću standarda općenitosti, autonomije i javnosti. Prema prvome, pravne se akcije mogu primijeniti jednako na sve građane, autonomija se odnosi na usklađenje intervencije s okolnostima određenog slučaja, a potonji drži kako iz percepcije javnosti način interveniranja mora biti legitiman. Posredno koruptivno ponašanje zapravo se temelji na: ja ću podržati tvoj prijedlog, ako ti podržiš moj (Aras, 2007: 31).

U svijetu sporta se često javlja natjecateljska korupcija, gdje u većini slučajeva djeluju makar dvije koruptivne strane. Razlika između natjecateljske i individualne korupcije predstavlja što druga najvjerojatnije nema suparnika koji će omesti provedbu aktivnosti. Konvencionalna korupcija se odnosi na primanje i davanje mita unutar institucije koja štiti službenu dužnost, a valja spomenuti i aktivnu (davanje mita) te pasivnu (primanje mita) korupciju (Aras, 2007).

Korupcija varira prema njenim korisnicima, pa tako postoji primjerice „ulična“ korupcija koja uključuje niže službenike ili korporativne u koju su umiješane menadžerske. Varijacije su očite i prema prostornoj dimenziji gdje korupcija ide od slučajeva na mikrorazini sve do transnacionalnih mreža koje mogu imati utjecaja na globalnoj razini (Božić i Kuti, 2012: 187/188). Korupcija je univerzalna pojava, ali pojavljuje se u različitim područjima, pa tako obična korupcija označava onu koja se najčešće javlja u privatnom poslovnom sektoru, dok se politička javlja u javnoj sferi djelovanja političkih aktera ili na crti razgraničenja privatne i javne sfere (Miculinić, 2018: 72).

Podjele korupcije navode i klijentelističku unutar koje mitodavac ostvaruje veću korist od mitoprimca, dok je kod patrimonijalne korupcije situacija obrnuta. Spominje se i beznačajna korupcija u kojoj se jednokratno uplaćuju manji iznosi javnim službenicima na nižoj poziciji, te značajna korupcija u kojoj se jednokratno isplaćuje viši iznos službenicima koji su na visokom položaju u javnom sektoru (Letunić, 2011: 189).

Neki od oblika koruptivnog ponašanja u politici su pronevjera resursa unutar samog sustava vlasti neke države koju vrše aktivni političari i politički kandidati, manjak transparentnosti novčane razmjene ili primjerice zlouporaba položaja u izbornom postupku (Budak, 2006: 70). Budak (2006) navodi kako se politička korupcija, poznata i kao visoka korupcija, najčešće javlja uz administrativnu korupciju, poznatu kao „nisku" korupciju, uočenoj u primanju mita i sličnim ponašanjima koji se puno lakše suzbijaju nego li u političkoj varijanti fenomena.

1.4. Mjerenje korupcije

Mjerenje korupcije predstavlja ozbiljan izazov s obzirom na valjanost i pouzdanost podataka i samog oblika u kojem dolazi, jer može zauzeti i materijalnu, a ne samo novčanu formu. Indeks percepcije korupcije utvrđuje položaj zemalja ovisno o drugim državama s obzirom na stupanj percepcije raširenosti koruptivnog ponašanja među političkom elitom i javnim službenicima kojeg iskazuju vlastita stajališta iz perspektive poslovnih ljudi i analitičara. Ocjene se odnose na sve razine djelovanja tijela javne vlasti.

Korupcija je vrlo teško mjerljiva zbog svoje naizgled prirodno prikrivene ilegalnosti, pa se većinom koristimo percepcijom kao glavnim instrumentom. Neki od najpoznatijih modela su indeks percepcije korupcije (CPI), indeks mitoprimaca (BPI) i globalni barometar korupcije (GCB). Piplica (2011) je proveo istraživanje koristeći CPI u 10 tranzicijskih zemalja članica Europske unije, uključujući Hrvatsku koja tada još nije bila članica, te je došao do zaključaka kako je značajan postotak koruptivnog ponašanja povezan s raznim oblicima privatizacije nekoć državnih dobara. Pritom nije evidentirao direktnu uzročno vezu između korupcije i inflacije, ali to ne znači da se utjecaj korupcije na inflaciju ne reflektira neizravno.

1.4.1. Indeks percepcije korupcije (IPK)

Indeks percepcije korupcije predstavlja metodu mjerenja korupcije s obzirom na percepciju iste od strane stručnjaka i poslovnih ljudi. U metodologiji se koristi anketa i procjena korupcije koju prikupljaju uvaženi instituti. Razlog zašto se temelji na percepciji leži u činjenici kako su sudionici potencijalno upoznatiji, informiraniji i objektivniji od običnog puka. Važno je

naglasiti kako IPK ne uzima u obzir percepciju građana o korupciji, porezne prevare, pranje novca, privatne sektore korupcije i neformalne ekonomije i tržišta[2].

Svaka država ima rezultat u rangu od 0-100 gdje 0 označava najveću stopu percipirane korupcije, a 100 najnižu. Prema mjerenju indeksa percepcije korupcije u 2020. godini na samom vrhu svijeta nalazi se Danska s 88 bodova kao država sa najmanjom stopom korupcije, dok na samom dnu stoji Somalija s 12 bodova. Hrvatskoj je, kao i 2019. godine, pripalo 63. mjesto s 47 bodova.

1.5. Mjere suzbijanja korupcije

Institucionalni okvir koji će efektivno djelovati u suzbijanju korupcije je jedan od prvih koraka koje je potrebno napraviti za izgradnju funkcionalnog društveno-ekonomskog sustava (Letunić, 2011: 191). Po pitanju mjera suzbijanja korupcije, brojne su strategije i programi doneseni na međunarodnoj razini, od strane pojedinačnih vlada, nevladinih udruga i specijaliziranih organizacija te pojedinaca na vlastitu inicijativu. Primjerice, Ujedinjeni narodi su adaptirali rezoluciju protiv mita i korupcije u internacionalnim komercijalnim transakcijama. Suzbijanje korupcije je obveza Hrvatske političke scene, ne samo zbog puke nemoralnosti i problematičnosti fenomena, veći i zbog uvjeta Europske Unije koja je kako bi pristupili istoj zahtijevala smanjenje indeksa percepcije korupcije. Poznato je da je Hrvatska uspjela ispuniti preduvjet pristupa Uniji na način da je 2009. godine pokrenula Antikorupcijsku kampanju o podizanju svijesti i uključivanju građana u borbi protiv korupcije koja je obvezna za napredak Hrvatskog društva. Slogan kojim se sektor Ministarstva pravosuđa zaduženog za provedbu kampanje služio bio je „Korupcija – to nisam ja“. Sukladno ozbiljnosti problema korupcije, 2008. godine donesena su dva ključna dokumenta koja su još uvijek relevantna i pa se zadnja nadopuna obavila 2019. godine. *Strategija suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020.* (2015) i *Akcijski plan za 2019. i 2020. uz Strategiju suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020.* (2015) se vode načelima:

1) načelo vladavine prava;
2) načelo dobre prakse;
3) načelo odgovornosti;
4) načelo prevencije;
5) načelo učinkovitosti;
6) načelo suradnje;

[2] Dostupno na: https://www.transparency.org/en/

7) načelo transparentnosti;
8) načelo suradnje s civilnim društvom;
9) načelo samoprocjene.

Važno je istaknuti kako je zaštita građana koji prijavljuju korupciju iznimno bitna jer ako ne omogućimo anonimnost, manja je vjerojatnost da će netko istupiti i prijaviti kršenje moralne norme. Tajnost je također ono što omogućava da kršitelji prođu nekažnjeno, pa je zato važno omogućiti jednak pristup informacijama svima. Ali možda se ovdje zapravo ne dovodi u pitanje kvaliteta samo zakonskih propisa koji govore o ovom problemu, već manjak volje u provođenju i suzbijanju korupcije. USKOK (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta) je osnovan točno sa svrhom da se specijalizira i efikasno spriječi korupciju, no njihovo djelovanje je tajno, što je možda u ovom slučaju opravdano. USKOK je uspio riješiti na stotine afera primjerice aferu Fima medija, slučaj bivšeg hrvatskog premjera Sanadera ili aferu Podravka (Korunić Križarić i dr., 2011: 150).

„Nacionalni program za borbu protiv korupcije s akcijskim planom za borbu protiv korupcije“ koji se odnosi na razdoblje od 2006.-2008. godine ističe borbu protiv korupcije kao odlučujuće pitanje koje će izgraditi Hrvatsku kao slobodnu državu Europe. Unutar osam cjelina navode se problemi i posljedice korupcije, dosadašnji odnos i strategije u borbi, procjene ozbiljnosti situacije, ciljevi, sankcije, međunarodne kolaboracije i sama provedba strategija. Ističu se četiri područja u kojem je Hrvatska imala i još uvijek ima visok rizik korupcije: sudstvo, zdravstvo, lokalna samouprava i političke stranke, a ciljevi programa su: 1) izoliranje i kažnjavanje korumpiranih; 2) podizanje profesionalne etike na višu razinu; 3) omogućavanje etičke i moralne javne uprave koja služi građanima i 4) ponovna izgradnja povjerenja prema lokalnoj i državnoj vlasti (Bađun, 2006: 389). Dio koji se odnosi na pravosuđe se sastoji od sedam mjera s naglaskom na analiziranju mreža sudstva i odvjetništva u državnoj službi, kao i omogućavanje veće dostupnosti javnosti u pregledu praksi pravosuđa. dvanaest mjera se odnosi na zdravstvo gdje se većina njih bazira na povećanju transparentnosti, a pet mjera lokalne samouprave su dosta općenite i čini se kako planiraju paralelnu provedbu decentralizacije i mjera što predstavlja problem ranjivosti sustava kojeg se lako može iskoristiti. Po pitanju politike bavilo se pitanjima financiranja političkih stranaka i zakonom o sprječavanju sukoba interesa. Također se unutar programa navelo osnivanje Nacionalnog vijeća koje će pratiti provedbu programa, što se i iste godine na sjednici sabora ostvarilo.

Strategija suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine (Narodne novine, 26/15) je program koji se nadograđuje na program za razdoblje od 2006. do 2008. godine i

njihovih revizija s ciljem daljnjeg unapređenja u borbi protiv korupcije. Program naglasak stavlja na određena prioritetna područja, donose se ciljevi i jačaju se aspekti strategije. Akcijski planovi služe stoje u službi provedbe mjera i strateških ciljeva. Program za razdoblje od 2015. do 2020. godine je strukturno i metodološki fokusirana na prevenciju korupcije kroz otkrivanje potencijalnih rizika korupcije i rješavanje nedostataka u institucijama. Ističe se integritet i transparentnost u obavljanju rada, kao i odgovornost samih javnih službenika. Ovom strategijom se želi poručiti odlučnost Hrvatske vlasti u borbi protiv korupcije na svim područjima. Uzimajući u obzir sva iskustva iz provedbe prethodne Strategije te u skladu s općom javnom percepcijom korupcije u Republici Hrvatskoj, očito je kako novi strateški okvir trebao ponovno preusmjeriti prioritete kako bi se pojačali napori u sprječavanju korupcije.

Strategijom se žele detektirati korupcijski rizici i nepravilnosti u radu javnih službi, a teži se promjeni u ponašanjima državnih, lokalnih i javnih službenika te samih građana. Cilj je kontrolirati rizike korupcije u javnoj upravi, unutar lokalnih i područnih samouprava, javnopravnih institucija i trgovačkih društava u kojima država ili lokalne samouprave imaju udio vlasništva. Način na koji se navedeno planira postići je primjerice stavljanjem fokusa na transparentnost, međusobnom komunikacijom između tijela javne vlasti na centralnoj i lokalnoj razini, jačanjem svijesti građana i uloge medija u poticanju savjesnog poslovanja (Narodne novine, 26/15). U strategiji za razdoblje od 2015. – 2020. prioritetna sektorska područja čine pravosuđe, gospodarstvo, javne financije, poljoprivreda, zdravstvo, znanost, obrazovanje i sport, te infrastruktura, okoliš i promet. Akcijski plan za 2019. i 2020. uz Strategiju suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine je prateći dokument s kojim se specificiraju i egzaktno određuju prioritetne aktivnosti s kojima se treba baviti na područjima koje identificira Strategija kao prioritetne. Primarni naglasak je na transparentnosti, odgovornosti i integritetu javnih službenika i državnih tijela, kao i eliminiranju preostalih pomanjkanja u organizaciji sustava i zakonodavnom okviru najvažnijih područja (Ministarstvo pravosuđa, 2019).

1.6. Dosadašnja istraživanja

Iako je korupcija dobro istražena tema u kontekstu njene političke i ekonomske dimenzije, postoji znatan manjak istraživanja koji uzima u obzir sociološku dimenziju, a pogotovo po pitanju mladih. Potencijalni razlog za to možda leži u činjenici kako se premalo pažnje generalno posvećuje mladima kada su u pitanju političke teme jer postoji stereotip o njima kao nezrelim odraslima, umjesto punopravnim i društveno aktivnim građanima. Moderna

istraživanja korupcije se većinom baziraju na njenu vezu s drugim makroekonomskim kategorijama poput investicijske stope ili stope ekonomskog rasta. Jako mali broj autora istražuju kauzalnu vezu između korupcije i inflacije, ali bi to moglo objasniti zašto se u toliko broju zadržavaju visoke inflacijske stope u pojedinim državama (Piplica, 2011). Mèon i Sekkat (2005) navode kako logika nalaže da korupcija djeluje kao blokada u rastu i razvoju svake države, dok druge teorije, poput „*grease the wheels*" tvrde kako je birokracija barikada koja onemogućuje investicije koje novac može podmazati (*grease*) i ubrzati (*speed*). Najviše istraživanja je zapravo pokazalo povezanost korupcije i manjeg rasta i investicija, ali bez uzimanja u obzir utjecaja vlasti.

Istraživanje provedeno u sklopu odjela za statistiku (SASS) Ureda Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC) u suradnji s Ekonomskim institutom u Zagrebu na hrvatskim građanima u dobi od 18 do 64 je pokazalo kako je 18% građana direktno ili indirektno imalo doticaja s podmićivanjem, a zanimljiv je i nalaz kako su oba spola poprilično jednako u doticaju s korupcijom, a razlikuju se jedino po obliku mita koje isplaćuju. Uočeno je kako žene mito češće isplaćuju u obliku hrane ili pića, dok je kod muškaraca novčana transakcija učestalija. Zanimljivo je kako je u 58% slučajeva mito ponuđeno od strane građana, a više od polovice (56%) se daje liječnicima. Zabrinjavajuća činjenica je kako samo 2% građana prijavljuje koruptivno ponašanje jer ne vide smisao u tome.[3] S obzirom da je istraživanje pokazalo kako je druga najveća stopa korupcije zabilježena u Dalmaciji, iako je učestalost podmićivanja u istoj najmanja, zanimljivo će biti u ovom istraživanju prikazati kakva je situacija dvadeset godina nakon na području dvije dalmatinske županije.

Matić (2017) je proveo kvalitativno istraživanje o političkom utjecaju u javnim institucijama, razvoju i otpornosti korupcije na području deset država Europe podijeljenih na dvije skupine koji imaju indeks percepcije korupcije viši o 80, poput Finske, i one koji imaju IPK manji od 50, poput Hrvatske. Iz istraživanja je evidentno kako se korupcija u zemljama druge skupine normalizira, pa čak do te mjere da postaje očekivana radnja. Zanimljivo je kako u prvoj skupini država, u većini javnih institucija nema nepotrebne papirologije kao i neugodnih zaobilaznica za podizanje službenih dokumenata, dok je u zemljama druge skupine ubrzavanje procedure putem poznanika očekivano. Valja istaknuti i uplitanje političkog utjecaja kod odabira pojedinaca za visoke rukovodeće pozicije u zemljama s niskom IPK, za

[3] Anketno ispitivanje kućanstva o korupciji i drugim oblicima kriminala u Hrvatskoj: https://www.eizg.hr/projekti/zavrseni-projekti/anketno-ispitivanje-kucanstava-o-korupciji-i-drugim-oblicima-kriminala-u-hrvatskoj/1800

razliku od njihovih razvijenih susjeda u kojima transparentnost donošenja odluka osigurava pravednost procedure.

Miculinić (2018) u kvalitativnoj analizi 174 države svijeta dolazi do zaključka kako je trajanje demokracije uistinu povezano sa stupnjem prisutnosti korupcije, iako je utvrđeno kako to nije jedini čimbenik koji garantira odsustvo iste. Politička participacija i drugi demokratski procesi povećavaju zadovoljstvo kvalitete života građana, što posljedično smanjuje korupciju.

Gvozdanović, Ilišin, Adamović, Potočnik, Baketa i Kovačić (2019) su proveli istraživanje na populaciji mladih u dobi od 14-29 godina na području Hrvatske u sklopu istraživačkog projekta „Istraživanje mladih Jugoistočne Europe 2018./2019.“, gdje su se bavili mnogim aktualnim pitanjima njihova života uključujući politiku. Empirijsko istraživanje provedeno početkom 2018. godine ukazalo je na slabu zainteresiranost mladih (68%) za politiku, nisku političku participaciju, ali čak 82% mladih smatra kako bi se Vlada trebala u velikoj mjeri usmjeriti na borbu protiv kriminala i korupcije (Gvozdanović i dr., 2019: 43-51). Navedeni podatak budi potencijalnu nadu kako mladi zapravo uviđaju glavne probleme Hrvatskog društva i da su samim tim makar djelomično upućeni u zbivanja na političkoj sceni.

2. METODOLOŠKI I EMPIRIJSKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

Iako je korupcija dobro poznata tema, postoji manjak istraživanja koji uzimaju u obzir njenu sociološku dimenziju. **Predmet istraživanja** predstavlja ispitivanje stavova mladih na području Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije o korupciji i prisutnosti korupcije u Hrvatskom društvu. **Opći cilj** ovog istraživanja je ispitati stavove i informiranost mladih o korupciji općenito, kao i njihovu (a)političnost, koji će se realizirati kroz **posebne ciljeve**:

- prikazati korupciju kao društveni fenomen kroz sociološku leću
- utvrditi socioekonomske i sociodemografske značajke sudionika
- istražiti sudjelovanje mladih u korupciji
- istražiti stavove mladih o nepotizmu i mitu
- istražiti „normalizaciju“ korupcije u Hrvatskom društvu

Postavljene su i određene **hipoteze** koje se u ovom radu žele ispitati, a one su slijedom: (**H1**) razina obrazovanja majke, oca i sudionika imat će utjecaja na političku participaciju, (**H2**) sudjelovanje u koruptivnim ponašanjima diferencirat će se s obzirom na spol, (**H3**) životna dob će imati utjecaja na prijavljivanje korupcije, (**H4**) nezadovoljstvo s radom Vlade RH i predsjednika Vlade RH bit će povezano s tvrdnjama o normalizaciji i ukorijenjenosti korupcije u Hrvatsko društvo.

U istraživanju koje je provedeno metodom **online ankete (**izrađena u *Google Forms)* sudjelovalo je 500 ispitanika. Upitnik je dijeljen na društvenim mrežama, slan e-mailom i društvenim platformama, studentskim i drugim udrugama. S obzirom na COVID-19 pandemiju koja je i dalje aktualna, korištena metoda je bila najadekvatnija u postojećim uvjetima. S metodološkog aspekta, online anketa ima brojne mane poput manjka poznavanja ispitivane populacije jer ju može ispuniti bilo koja osoba koja se susretne s njom na internetu, ograničena je na ljude koji su informatički pismeni i većinski zastupljena s ljudima koji su privrženi određenoj temi što dovodi u pitanje reprezentativnost uzorka (Andrade, 2020). Unatoč navedenim nedostatcima, online anketa je izvrsna metoda za prikupljanje većeg broja ispitanika, s financijskog i vremenskog stajališta isplativija i, u konkretnom slučaju populacije ovog rada (mladi od 18 do 34), pretpostavlja se da većina koristi društvene mreže.

Upitnik korišten u istraživanju se sastojao od 19 pitanja zatvorenog tipa složenih prema **konceptualnoj shemi** (vidi sliku 1.). Prvih 12 pitanja ispituju strukturalna obilježja ispitanika (spol, dob, radni status…). Narednih 7 tabličnih pitanja oblikovana su tako da se istraži (a)političnost mladih te njihovi stavovi i informiranost o korupciji u hrvatskom društvu

koristeći skalu zadovoljstva (nezadovoljan/-na, djelomično zadovoljan/-na, zadovoljan/-na), skalu slaganja (ne slažem se, djelomično se slažem, slažem se) i konkretna da/ne pitanja.

Slika 1. *Konceptualizacija*

3. REZULTATI I RASPRAVA

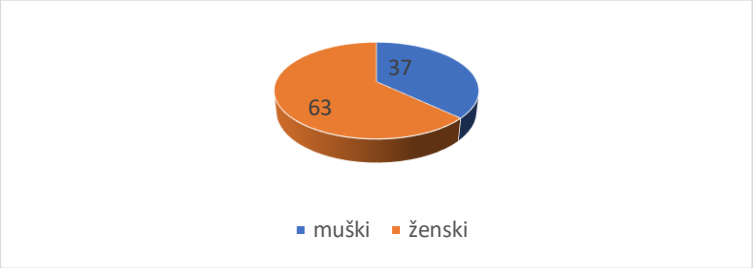
3.1. Strukturalna obilježja ispitanika

Od ukupno 500 ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju, 37% je bilo muškog spola i 63% ženskog spola. (vidi tablični i grafički prikaz 1.) Od tri dobne skupine koje je ovo istraživanje obuhvatilo, 44% ispitanika pripada dobnoj skupini od 18-23 godine, 32,8% nalazi se u skupini od 29-34, dok 23,2% ispitanika upada u treću skupinu od 29-34 godine. (vidi tablični i grafički prikaz 2.)

Tablični prikaz 1. *Spol sudionika*

	f	%
muški	185	37,0
ženski	315	63,0

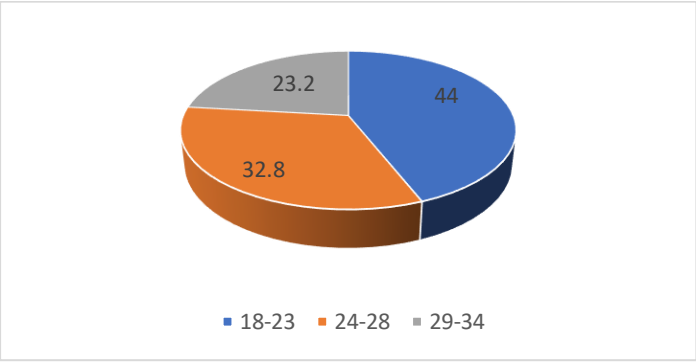
Grafički prikaz 1. *Spol sudionika*

Tablični prikaz 2. *Dob ispitanika*

	f	%
18-23	220	44,0
24-28	164	32,8
29-34	116	23,2

Grafički prikaz 2. *Dob ispitanika*

Po pitanju mjesta prebivališta, fokus je bio na prikupljanju što većeg broja sudionika na području Splitsko-dalmatinske županije kako bi uzorak bio reprezentativan prema omjeru stvarne populacije. Prema tome, 72,2% ispitanika pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji, dok ostalih 27,8% ima prebivalište u Šibensko-kninskoj županiji. (vidi tablični i grafički prikaz 3.)

Tablični prikaz 3. *Mjesto prebivališta ispitanika*

	f	%
Splitsko-dalmatinska	361	72,2
Šibensko-kninska	139	27,8

Grafički prikaz 3. *Mjesto prebivališta ispitanika*

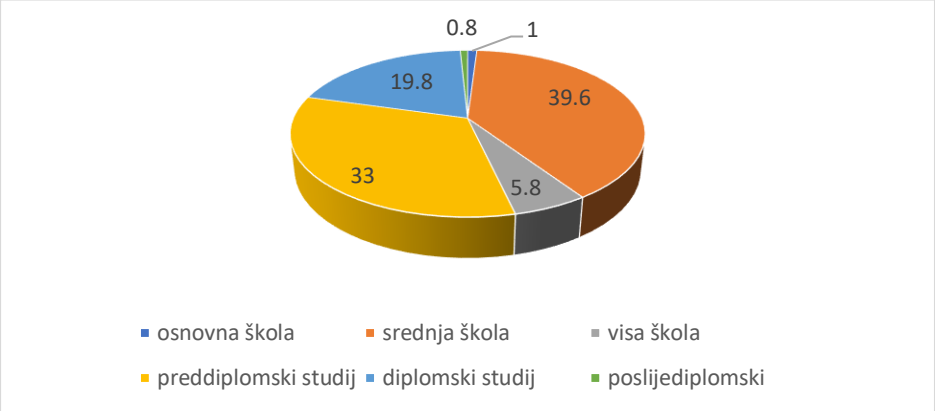

Najveći broj ispitanika ima završenu srednju školu (39,6%) i preddiplomski studij (33,0%), a zatim slijede diplomski studij (19,8%), viša škola (5,8%) i osnovna škola (1%). Najmanji broj sudionika ima završen poslijediplomski studij (0,8%) (vidi tablični i grafički prikaz 4.). Trećina (30,2%) je nezaposlena a sljedeći najveći postotak sudionika (27,8%) je zaposleno studentski. 23,6% sudionika je zaposleno na neodređeno i 14,6% na određeno, dok je 3,8% ispitanika privremeno zaposleno. (vidi tablični i grafički prikaz 5.)

Tablični prikaz 4. *Završen stupanj obrazovanja sudionika*

	f	%
osnovna škola	5	1,0
srednja škola	198	39,6
viša škola	29	5,8
preddiplomski studij	165	33,0
diplomski studij	99	19,8
poslijediplomski	4	0,8

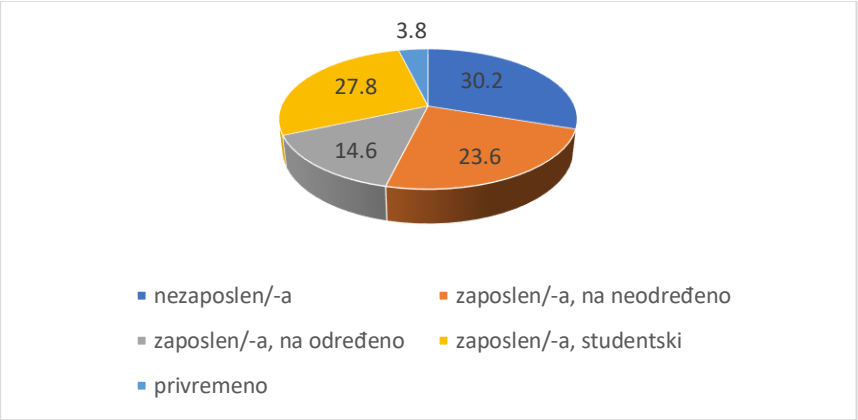
Grafički prikaz 4. *Završen stupanj obrazovanja sudionika*

Tablični prikaz 5. *Radni status sudionika*

	f	%
nezaposlen/-a	151	30,2
zaposlen/-a, na neodređeno	118	23,6
zaposlen/-a, na određeno	73	14,6
zaposlen/-a, studentski	139	27,8
privremeno	19	3,8

Grafički prikaz 5. *Radni status sudionika*

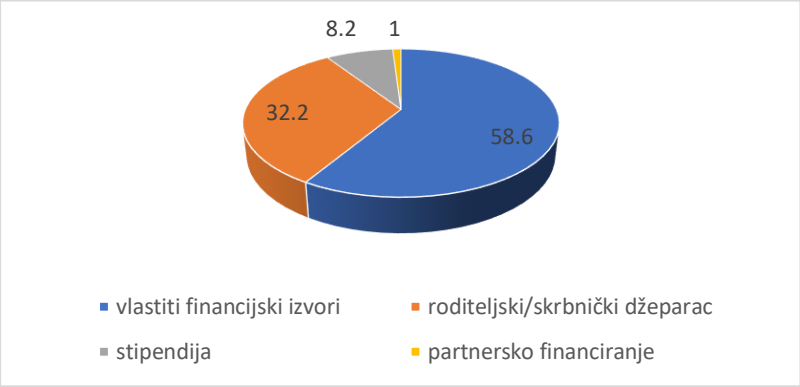
Nešto više od polovice ispitanika (58,6%) kao primaran izvor prihoda navodi vlastite financijske izvore, dok se trećina (32,2%) uzdržava roditeljskim/skrbničkim džeparcem. Stipendijom se financira 8,2% sudionika, dok 1% istih uzdržava partner/-ica. (vidi tablični i grafički prikaz 6.) Iznosi osobnih mjesečnih primanja su raznoliki, pa tako nešto više od trećine sudionika (36,4%) ima primanja do 2000 kuna, trećina (30,8%) od 2001 – 5000 kuna, a nešto manje (23,0%) od 5001 – 8000 kuna. Od 8001 – 11 000 kuna mjesečno na raspolaganju ima

6,0% ispitanika, od 11 001 – 14 000 kuna ima 2,0%, dok najmanji postotak ispitanika (1,8%) ima osobne mjesečne prihode od 14 001 i više. (vidi tablični i grafički prikaz 7.)

Tablični prikaz 6. *Primarni izvor prihoda sudionika*

	f	%
vlastiti financijski izvori	293	58,6
roditeljski/skrbnički džeparac	161	32,2
stipendija	41	8,2
partnersko financiranje	5	1,0

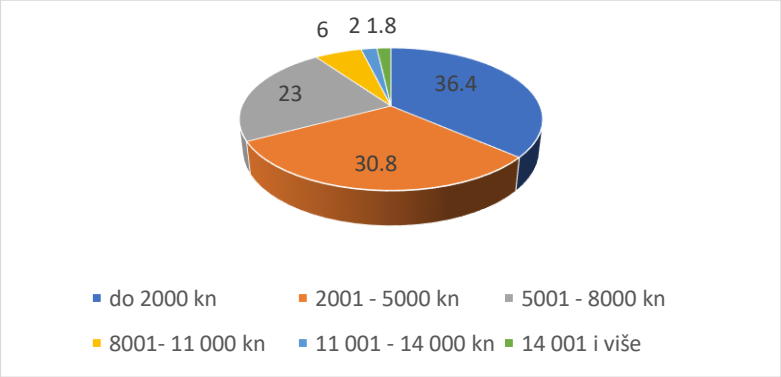
Grafički prikaz 6. *Primarni izvor prihoda sudionika*

Tablični prikaz 7. *Osobni mjesečni prihodi sudionika*

	f	%
do 2000 kn	182	36,4
2001 - 5000 kn	154	30,8
5001 - 8000 kn	115	23,0
8001- 11 000 kn	30	6,0
11 001 - 14 000 kn	10	2,0
14 001 i više	9	1,8

Grafički prikaz 7. *Osobni mjesečni prihodi sudionika*

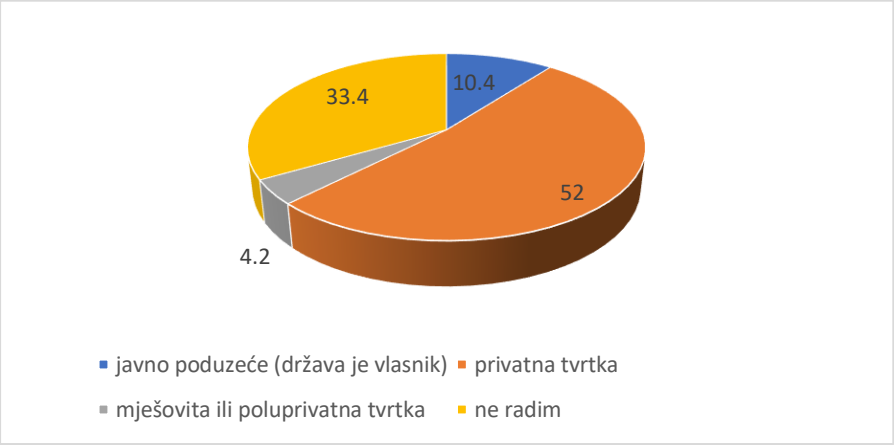

Od ispitanika koji rade, nešto više od polovine (52,0%) radi u privatnoj tvrtki, 10,4% u javnom poduzeću koje je u vlasništvu države, dok najmanji broj ispitanika (4,2%) radi u mješovitoj ili poluprivatnoj tvrtki. (vidi tablični i grafički prikaz 8.) Pitanje o stanovanju sudionika je pokazalo kako više od polovice mladih (51,2%) i dalje živi s roditeljima. Po zastupljenosti zatim slijedi život s partnerom/-icom (21,4%), sam/-a (12,2%), s članom obitelji (7,2%), dok najmanje ispitanika živi s cimerom/-icom (8,0%). (vidi tablični i grafički prikaz 9.)

Tablični prikaz 8. *Mjesto rada sudionika*

	f	%
javno poduzeće (država je vlasnik)	52	10,4
privatna tvrtka	260	52,0
mješovita ili poluprivatna tvrtka	21	4,2
ne radim	167	33,4

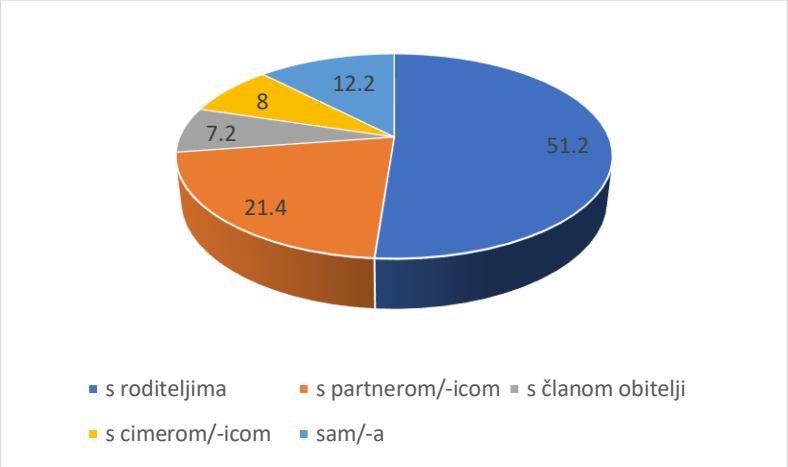
Grafički prikaz 8. *Mjesto rada sudionika*

Tablični prikaz 9. *Stanovanje sudionika*

	f	%
s roditeljima	256	51,2
s partnerom/-icom	107	21,4
s članom obitelji	36	7,2
s cimerom/-icom	40	8,0
sam/-a	61	12,2

Grafički prikaz 9. *Stanovanje sudionika*

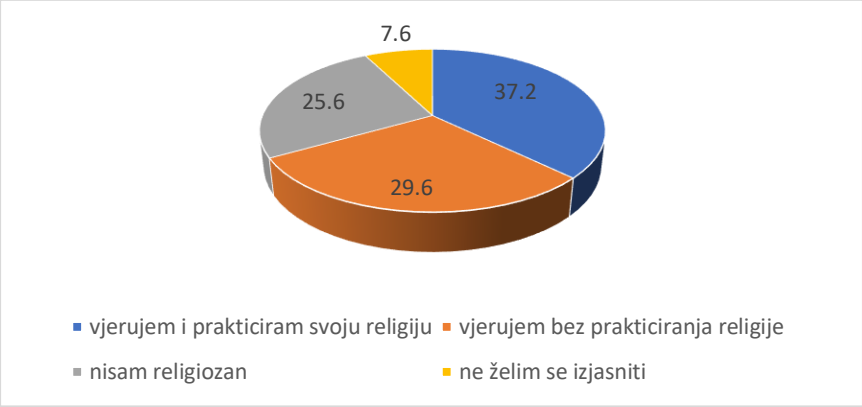

Nešto više od trećine ispitanika (37%) vjeruje i prakticira svoju religiju, dok vjerovanje bez prakticiranja primjenjuje nešto manje od trećine mladih (29,6%). 25,6% ispitanika nije religiozno, dok se 7,6% ne želi izjasniti. (vidi tablični i grafički prikaz 10.)

Tablični prikaz 10. *Religioznost sudionika*

	f	%
vjerujem i prakticiram svoju religiju	186	37,2
vjerujem bez prakticiranja religije	148	29,6
nisam religiozan	128	25,6
ne želim se izjasniti	38	7,6

Grafički prikaz 10. *Religioznost sudionika*

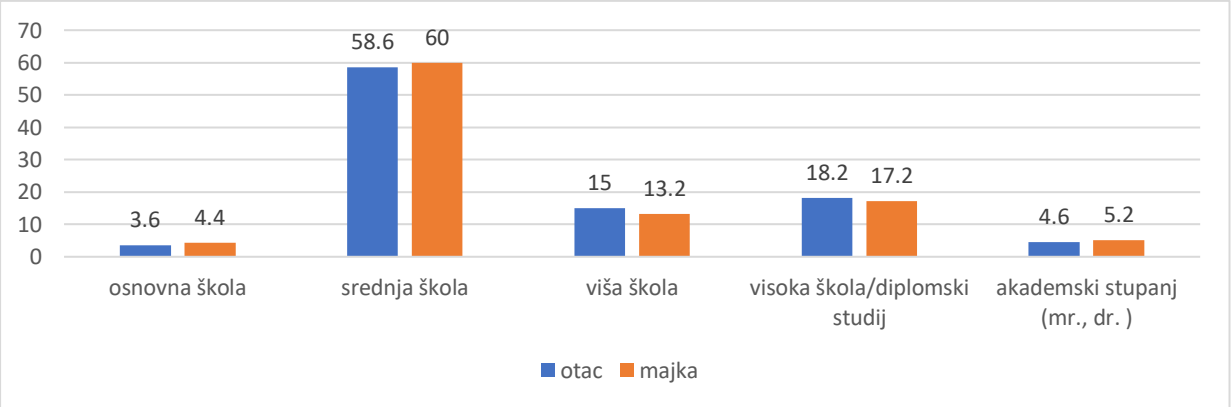
Što se tiče obrazovanja roditelja sudionika, najveći broj očeva (58,6%) i majki (60%) ima završenu srednju školu, dok najmanji broj ima završenu osnovnu školu (3,6% i 4,4%). Očevi u 18,2% slučajeva imaju završenu visoku školu/diplomski studij, dok isti stupanj

obrazovanja ima 17,2% majki. Višu školu ima završeno 15,0% očeva i 13,2% majki, dok je akademski stupanj ima 4,6% očeva i 5,2% majki. (vidi tablični i grafički prikaz 11.)

Tablični prikaz 11. *Obrazovanje roditelja*

	OTAC		MAJKA	
	f	%	f	%
osnovna škola	18	3,6	22	4,4
srednja škola	293	58,6	300	60,0
viša škola	75	15,0	66	13,2
visoka škola/diplomski studij	91	18,2	86	17,2
akademski stupanj (mr., dr.)	23	4,6	26	5,2

Grafički prikaz 11. *Obrazovanje roditelja*

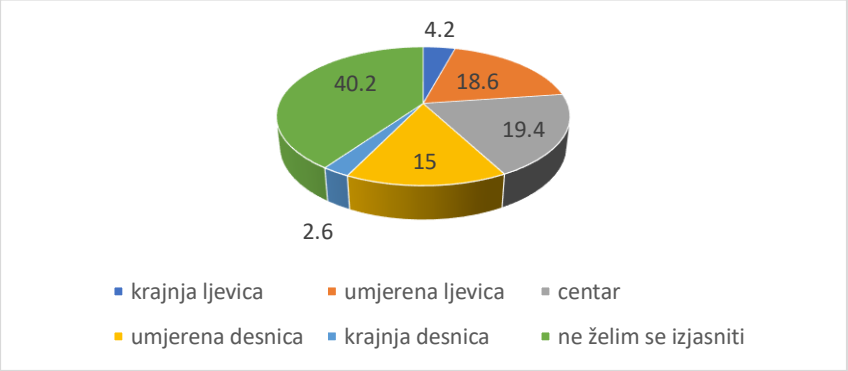
3.2. (A)političnost mladih

A(političnost) mladih je ispitivana kroz tri pitanja: o političkoj orijentaciji, učestalosti izlaska na izbore i političkoj participaciji. Najveći postotak sudionika (40,2%) se nije htjelo izjasniti o svojoj političkoj orijentaciji, dok najmanji broj pripada krajnjoj desnici (2,6%) i krajnjoj ljevici (18,6%). Najviše sudionika koji se izjašnjavaju o svojoj političkoj orijentaciji pripada centru (19,4%) i umjerenoj ljevici (19,4%), dok se kao umjereno desno izjašnjava 15,0% ispitanika. (vidi tablični i grafički prikaz 12.)

Tablični prikaz 12. *Politička orijentacija sudionika*

	f	%
krajnja ljevica	21	4,2
umjerena ljevica	93	18,6
centar	97	19,4
umjerena desnica	75	15,0
krajnja desnica	13	2,6
ne želim se izjasniti	201	40,2

Grafički prikaz 12. *Politička orijentacija sudionika*

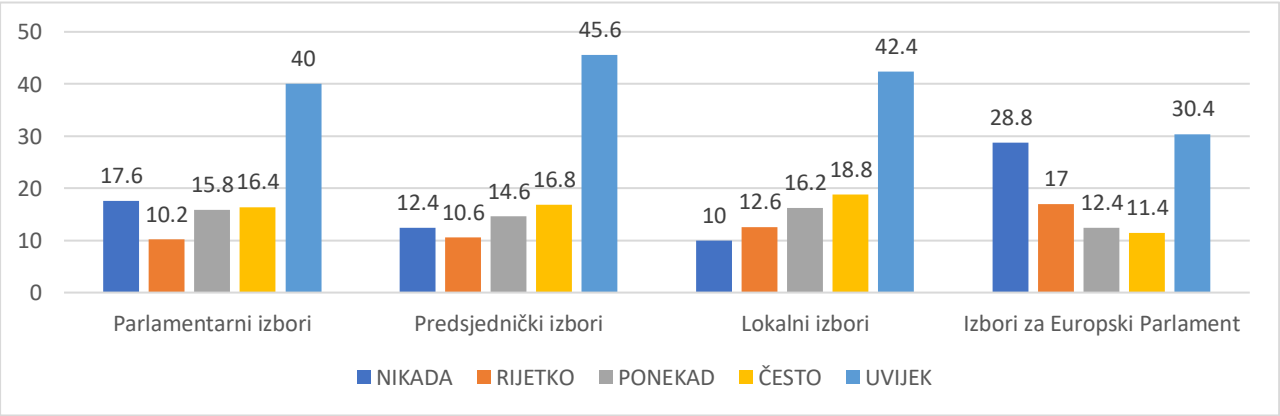

Sudionici su upitani o učestalosti izlaska na izbore i rezultati su poprilično ohrabrujući. Najveći broj ispitanika uvijek izlazi na Parlamentarne izbore (40,8)%, Predsjedničke izbore (45,6%), Lokalne izbore (42,4%) i Izbore za Europski Parlament (EP) (30,4%). Sveukupno gledajući, najniži postotci su vidljivi u polju rijetkih izlazaka gdje se postotci kreću od 10,2% izlaska na Parlamentarne izbore do 17% izlazaka na Izbore za EP. Najveći postotak ispitanika nikada ne izlazi na Izbore za EP (28,5), a najmanje u istoj kategoriji zauzimaju Lokalni izbori (10,0%). (vidi grafički i tablični prikaz 13.)

Tablični prikaz 13. *Izlazak na izbore*

	NIKADA		RIJETKO		PONEKAD		ČESTO		UVIJEK	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Parlamentarni izbori	88	17,6	51	10,2	79	15,8	82	16,4	200	40,0
Predsjednički izbori	62	12,4	53	10,6	73	14,6	84	16,8	228	45,6
Lokalni izbori	50	10,0	63	12,6	81	16,2	94	18,8	212	42,4
Izbori za Europski Parlament	144	28,8	85	17,0	62	12,4	57	11,4	152	30,4

Grafički prikaz 13. *Izlazak na izbore*

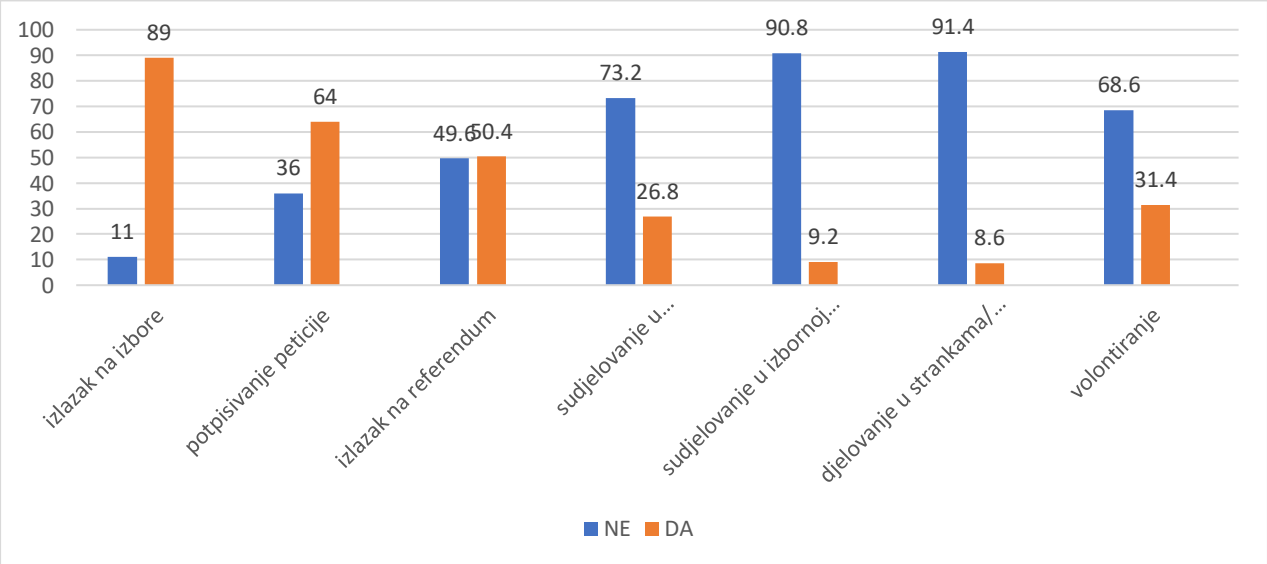

Po pitanju političke participacije naših sudionika, pojedini podatci su ohrabrujući. Većina sudionika je izašla na izbore (89%), dok je nešto manje ispitanika potpisalo peticiju (64%) i polovica istih izašla na referendum (50,4%). Na protestu ili prosvjedu je sudjelovalo nešto više od četvrtine ispitanika (26,8%), a nešto iznad trećine je i volontiralo. Većina ispitanika nikad nije sudjelovala u izbornoj kampanji (90,8%), niti djelovala u strankama/političkim organizacijama (91,4%). (vidi tablični i grafički prikaz 14.) Navedeni nalazi se poprilično slažu s istraživanjem koje su provele Gvozdanović i drugi (2019)[4] koje ukazuje na nisku političku participaciju mladih jugoistočne Europe, usprkos njihovoj svijesti o postojanju problema.

Tablični prikaz 14. *Politička participacija ispitanika*

	NE		DA	
	f	%	f	%
izlazak na izbore	55	11,0	445	89,0
potpisivanje peticije	180	36,0	320	64,0
izlazak na referendum	248	49,6	252	50,4
sudjelovanje u protestu/prosvjedu	366	73,2	134	26,8
sudjelovanje u izbornoj kampanji	454	90,8	46	9,2
djelovanje u strankama/ političkim organizacijama	457	91,4	43	8,6
Volontiranje	343	68,6	157	31,4

Grafički prikaz 14. *Politička participacija ispitanika*

[4] Vidi više na: https://hrcak.srce.hr/152206

Prvom hipotezom (**H1**) ispitan je utjecaj obrazovanja roditelja i sudionika na njihovu političku participaciju koristeći *Chi-Square* test, te je jedino kod obrazovanja sudionika potvrđena statistička razlika ($\chi 2=5,879$, df=1, p=0.015) u izlascima na referendume. Visoko obrazovani mladi u većoj stopi izlaze na izbore od niže obrazovanih mladih ljudi. (vidi hipotezu 1.) Obrazovanje oca nije imalo utjecaja na političku participaciju, dok je obrazovanje majke imalo utjecaj na sudjelovanje u protestu ($\chi 2=5,674$, df=1, p=0.017). Sudionici čije su majke niže obrazovane u većem broju nisu sudjelovali u protestu kao obliku političke participacije. Prva hipoteza generalno gledajući nije potvrđena, odnosno obrazovanje oca nema nikakvog utjecaja na političku participaciju mladih, dok je obrazovanje sudionika kao utjecajno potvrđeno jedino u stavci izlaska na referendum i obrazovanje majke samo kod sudjelovanja u protestu.

Hipoteza 1.1. *Utjecaj obrazovanja sudionika na izlazak na referendum*

		Izlazak na referendum	
		NE	DA
niže obrazovanje	zbroj	114	89
	%	56,2%	43,8%
više obrazovanje	zbroj	134	163
	%	45,1%	54,9%
$\chi 2=5,879$, df=1, p=0.015			

Hipoteza 1.2. *Utjecaj obrazovanja majke na sudjelovanje u protestu*

		sudjelovanje u protestu	
		NE	DA
niže obrazovanje	zbroj	247	75
	%	76,7%	23,3%
više obrazovanje	zbroj	119	59
	%	66,9%	33,1%
$\chi 2=5,674$, df=1, p=0.017			

3.3. Stavovi mladih o korupciji u hrvatskom društvu

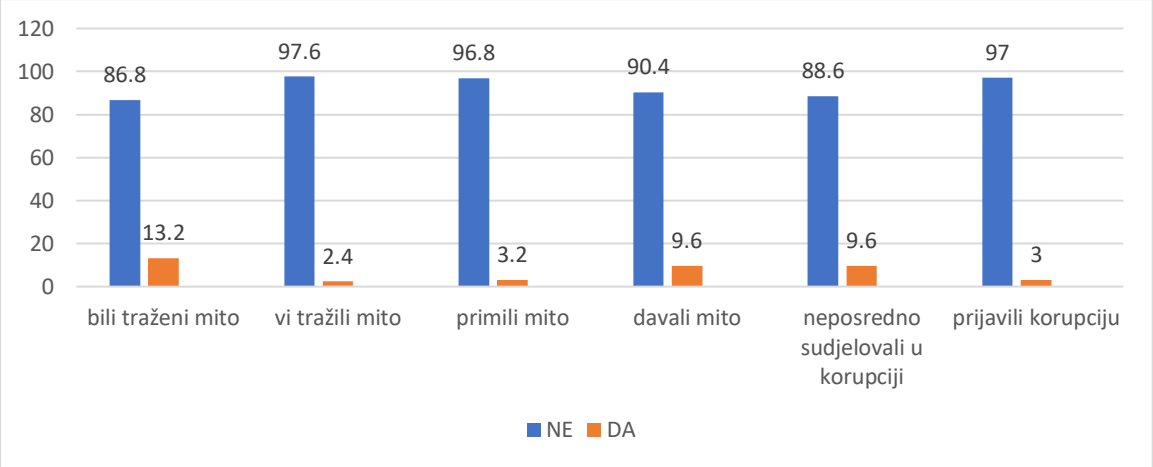
Kako bi ispitali stavove sudionika o korupciji, prvo su upitani jesu li ikada na bilo koji način sudjelovali u korupciji. Podatci su konzistentni kroz sva pitanja, pa tako većina ispitanika nikad nije bila tražena mito (86,8%), tražili mito (97,6%), primili mito (96,8), davali mito (90,4%), neposredno sudjelovali u korupciji (88,6%) ili prijavila korupciju (97,0%). (vidi tablični i grafički prikaz 15.) Nalazi se ne slažu s istraživanjem provedenim u sklopu SASS i

UNODC u suradnji s Ekonomskim institutom u Zagrebu na hrvatskim građanima u dobi od 18 do 64 gdje nalazi ukazuju kako je 18% građana direktno ili indirektno imalo doticaja s podmićivanjem. (vidi str. 16). Mogući razlog odmaka od navedenih podataka jest sama dobna skupina uzeta u istraživanje. Mladi tek ulaze ili su nedugo na tržištu rada, susreću se s institucijama i državnim tijelima. Samim tim, manja je vjerojatnost da su se kroz svoj život dosad susreli s korupcijom na većoj razini.

Tablični prikaz 15. *Sudjelovanje u korupciji*

	NE		DA	
	f	%	f	%
bili traženi mito	434	86,8	66	13,2
vi tražili mito	488	97,6	12	2,4
primili mito	484	96,8	16	3,2
davali mito	452	90,4	48	9,6
neposredno sudjelovali u korupciji	443	88,6	48	9,6
prijavili korupciju	485	97,0	15	3,0

Grafički prikaz 15. *Sudjelovanje u korupciji*

Druga hipoteza (**H2**) koja pretpostavlja kako će spol utjecati na sudjelovanje u koruptivnim ponašanjima je potvrđena u svim stavkama koruptivnog ponašanja koristeći *Chi-square* test. Postoji statistički značajna razlika u spolu i tome jesu li sudionici ikada bili traženi mito ($\chi2=28,709$, df=1, p=0.000) (vidi hipotezu 2.1.), jesu li oni tražili mito ($\chi2=7,617$, df=1, p=0.006) (vidi hipotezu 2.2.), jesu li davali mito ($\chi2=26,075$, df=1, p=0.000) (vidi hipotezu 2.3.) i jesu li primili mito ($\chi2=10,239$, df=1, p=0.001) (vidi hipotezu 2.4.). U svim slučajevima, muškarci su u većoj stopi sudjelovali u koruptivnim ponašanjima od žena.

Hipoteza 2.1. *Traženje mita i spol*

		jeste_li_trazeni_mito	
		NE	DA
muški	zbroj	141	44
	%	76,2%	23,8%
ženski	zbroj	293	22
	%	93,0%	7,0%
$\chi 2$=28,709, df=1, p=0.000			

Hipoteza 2.2. *Tražili mito i spol*

		jeste_li_trazili_mito	
		NE	DA
muški	zbroj	176	9
	%	95,1%	4,9%
ženski	zbroj	312	3
	%	99,0%	1,0%
$\chi 2$=7,617, df=1, p=0.006			

Hipoteza 2.3. *Davanje mita i spol*

		jeste_li_davali_mito	
		NE	DA
muški	zbroj	151	34
	%	81,6%	18,4%
ženski	zbroj	301	14
	%	95,6%	4,4%
$\chi 2$=26,075, df=1, p=0.000			

Hipoteza 2.4. *Primanje mita i spol*

		jeste_li_primili_mito	
		NE	DA
muški	zbroj	173	12
	%	93,5%	6,5%
ženski	zbroj	311	4
	%	98,7%	1,3%
$\chi 2$=10,239, df=1, p=0.001			

Treća hipoteza (**H3**) testirana *Chi-square* testom pretpostavlja kako će se učestalost prijavljivanja korupcije razlikovati po dobnim skupinama mladih. Ova hipoteza nije potvrđena ($\chi 2$=2,939 df=2, p=0.230), odnosno ne postoji statistički značajna razliku u prijavljivanju

korupcije između triju dobnih skupina korištenih u istraživanju. Sve tri dobne skupine (18-23; 24-28; 29-34) u jednakoj mjeri su prijavili ili ne prijavili korupciju. (vidi hipotezu 3.)

Hipoteza 3. *Prijavljivanje korupcije i dob*

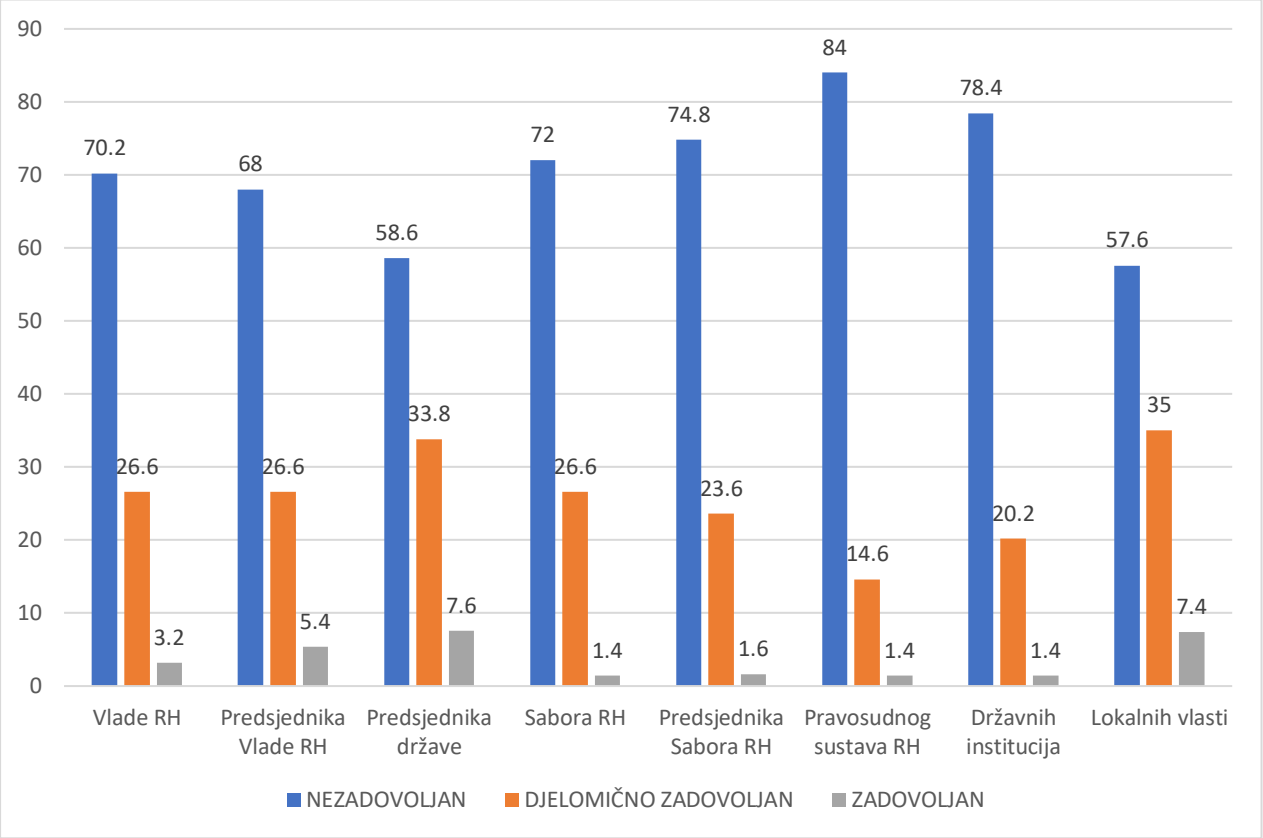
		jeste_li_prijavili_korupciju	
		NE	DA
18-23	zbroj	216	4
	%	98,2%	1,8%
24-28	zbroj	159	5
	%	97,0%	3,0%
29-34	zbroj	110	6
	%	94,8%	5,2%
χ2=2,939 df=2, p=0.230			

Kako bi se dublje ušlo u stavove ispitanika o korupciji, iznimno je bitno istražiti njihove stavove o onima koji tvore političku sliku države. Najveći izraženi postotci su bili u polju nezadovoljstva prema radu Pravosudnog sustava RH (84,0%), državnih institucija (84,0%) i Predsjednika Sabora RH (74,8%). Iako i dalje visoko, nešto bolje prolaze Predsjednik države sa 58,6% izraženog nezadovoljstva i Lokalne vlasti s 57,6% nezadovoljnih ispitanika. (vidi tablični i grafički prikaz 16.). Rezultati ovog pitanja su poražavajući, pogotovo kad uzmemo u obzir da živimo u demokratskoj državi sa slobodama modernog svijeta, i unatoč tome narod odabire da njime vladaju ljudi s kojima su nezadovoljni.

Tablični prikaz 16. *Zadovoljstvo radom vlasti*

	NEZADOVOLJAN		DJELOMIČNO ZADOVOLJAN		ZADOVOLJAN	
	f	%	f	%	f	%
Vlade RH	351	70,2	133	26,6	16	3,2
Predsjednika Vlade RH	340	68,0	133	26,6	27	5,4
Predsjednika države	293	58,6	169	33,8	38	7,6
Sabora RH	360	72,0	133	26,6	7	1,4
Predsjednika Sabora RH	374	74,8	118	23,6	8	1,6
Pravosudnog sustava RH	420	84,0	73	14,6	7	1,4
Državnih institucija	392	78,4	101	20,2	7	1,4
Lokalnih vlasti	288	57,6	175	35,0	37	7,4

Grafički prikaz 16. *Zadovoljstvo radom vlasti*

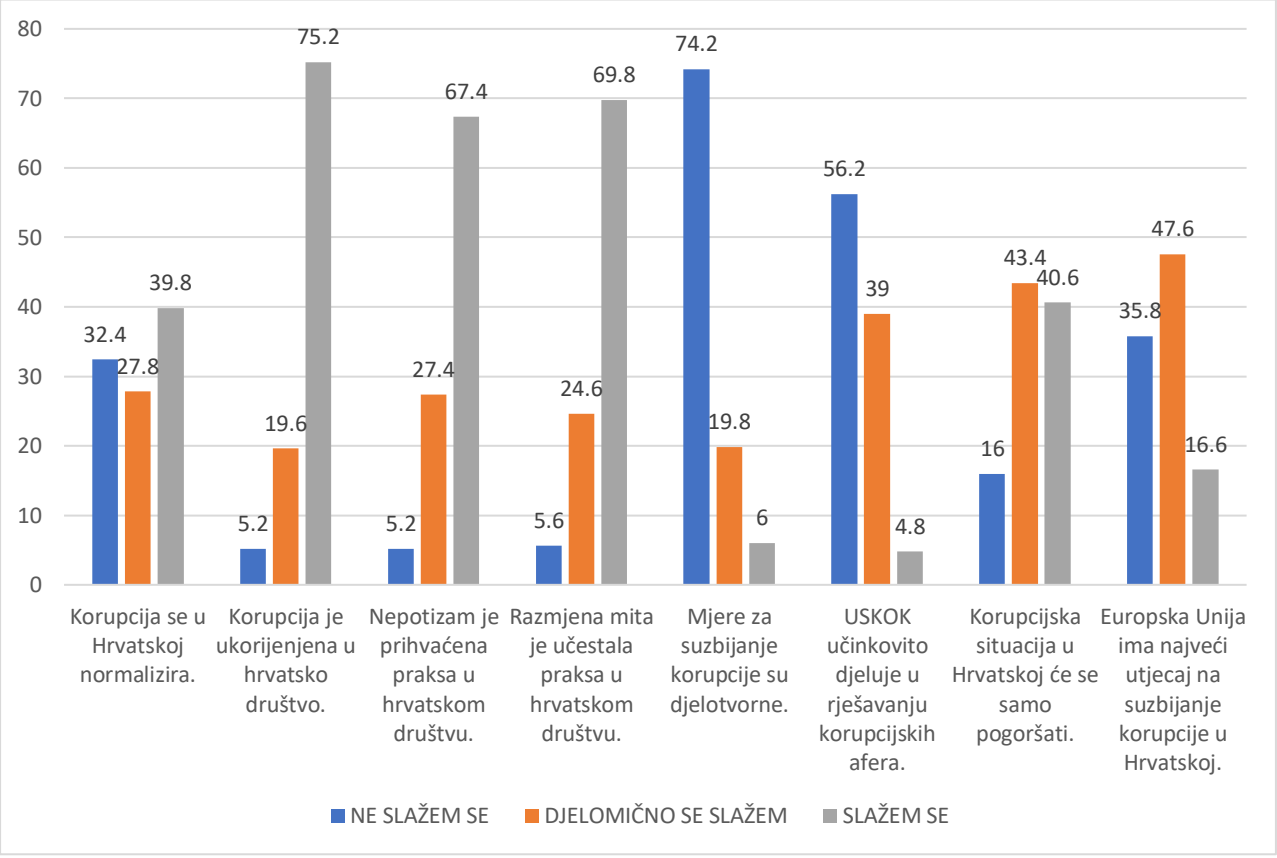

Najistaknutije pitanje upitnika ispituje slaganje ispitanika s nizom tvrdnji o korupcijskoj situaciji u Hrvatskoj. Na tvrdnju o normalizaciji korupcije u Hrvatskoj odgovori su približno jednako distribuirani po skali slaganja, pa tako neslaganje izražava 32,4%, djelomično slaganje 27,8%, a ne slaganje 39,8% ispitanika. Ujedno, 75,2% ispitanika se slaže kako je korupcija ukorijenjena u hrvatsko društvo, dok se s tvrdnjom o nepotizmu i razmjeni mita kao prihvaćenoj praksi u hrvatskom društvu slaže nešto ispod 70% ispitanika. Čak 74,2% ispitanika smatra kako mjere za suzbijanje korupcije nisu djelotvorne, te nešto više od pola (56,2%) ne smatra kako USKOK djelotvorno rješava korupcijske afere. Većina ispitanika (84,0%) se djelomično ili potpuno slaže kako će se korupcijska situacija u Hrvatskoj pogoršati. Nešto iznad trećine ispitanika (35,8%) ne slaže se kako Europska Unija ima najveći utjecaj u suzbijanju korupcije, dok približno polovina (47,6) izražava djelomično slaganje s istom tvrdnjom. (vidi tablični i grafički prikaz 17.)

Tablični prikaz 17. *Slaganje ispitanika s tvrdnjama o korupciji*

	NE SLAŽEM SE		DJELOMIČNO SE SLAŽEM		SLAŽEM SE	
	f	%	f	%	f	%
Korupcija se u Hrvatskoj normalizira.	162	32,4	139	27,8	199	39,8
Korupcija je ukorijenjena u hrvatsko društvo.	26	5,2	98	19,6	376	75,2
Nepotizam je prihvaćena praksa u hrvatskom društvu.	26	5,2	137	27,4	337	67,4
Razmjena mita je učestala praksa u hrvatskom društvu.	28	5,6	123	24,6	349	69,8
Mjere za suzbijanje korupcije su djelotvorne.	371	74,2	99	19,8	30	6,0
USKOK učinkovito djeluje u rješavanju korupcijskih afera.	281	56,2	195	39,0	24	4,8
Korupcijska situacija u Hrvatskoj će se samo pogoršati.	80	16,0	217	43,4	203	40,6
Europska Unija ima najveći utjecaj na suzbijanje korupcije u Hrvatskoj.	179	35,8	238	47,6	83	16,6

Grafički prikaz 17. *Slaganje ispitanika s tvrdnjama o korupciji*

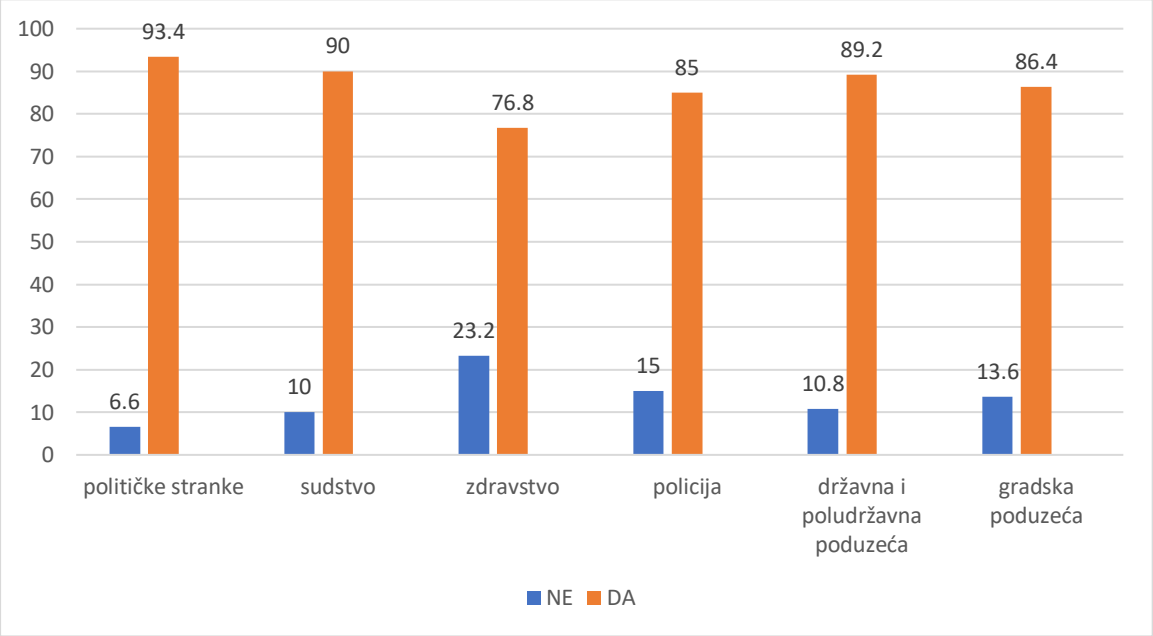

Posljednjim pitanjem zatraženo je od ispitanika da izraze svoje mišljenje o tome gdje je korupcija najprisutnija u Hrvatskoj. Rezultati vrlo jasno ukazuju na mišljenja o sveprisutnosti iste, pa tako 93,4% potvrdno odgovara o prisutnosti u političkim strankama, 90,0% u sudstvu, 76,8% u zdravstvu, 85,0% u policiji, 89,2% u državnim poduzećima i 86,4% u gradskim poduzećima. (vidi grafički i tablični prikaz 18.)

Tablični prikaz 18. *Mišljenje o prisutnosti korupcije u Hrvatskoj*

	NE		DA	
	f	%	f	%
političke stranke	33	6,6	467	93,4
sudstvo	50	10,0	450	90,0
zdravstvo	116	23,2	384	76,8
policija	75	15,0	425	85,0
državna i poludržavna poduzeća	54	10,8	446	89,2
gradska poduzeća	68	13,6	432	86,4

Grafički prikaz 18.. *Mišljenje o prisutnosti korupcije u Hrvatskoj*

Posljednja ispitana hipoteza (**H4**) pretpostavlja kako će nezadovoljstvo s radom Vlade RH i predsjednika Vlade RH biti povezano s tvrdnjama o normalizaciji i ukorijenjenosti korupcije u Hrvatsko društvo. Koristeći *Chi-square* test potvrđena je statistički značajna razlika kod slaganja s tvrdnjama o normalizaciji korupcije i zadovoljstvo radom Vlade ($\chi 2=31,245$, df=4, p=0.000) i predsjednika Vlade ($\chi 2=26,188$, df=4, p=0.000), te kod slaganja s tvrdnjom o ukorijenjenosti korupcije u hrvatskom društvu prema zadovoljstvu s radom Vlade ($\chi 2=39,210$,

df=4, p=0.000) i predsjednika Vlade RH (χ2=40,080, df=4, p=0.000). Iz podataka se može uočiti (vidi hipotezu 4.1., 4.2., 4.3., i 4.4.) kako su sudionici koji su izrazili slaganje s tvrdnjom kako se korupcija normalizira u hrvatskom društvu, u većoj mjeri nezadovoljniji s radom Vlade i predsjednika Vlade RH, od sudionika koji se nisu složili s istom tvrdnjom.

Hipoteza 4.1. *Nezadovoljstvo radom vlade RH i slaganje s tvrdnjom o normalizaciji korupcije*

		nezadovoljan/-na	djelomično zadovoljan/-na	zadovoljan/-na
ne slažem se	zbroj	128	28	6
	%	79,0%	17,3%	3,7%
djelomično se slažem	zbroj	76	61	2
	%	54,7%	43,9%	1,4%
slažem se	zbroj	147	44	8
	%	73,9%	22,1%	4,0%
χ2=31,245, df=4, p=0.000				

Hipoteza 4.2. *Nezadovoljstvo radom predsjednika vlade RH i slaganje s tvrdnjom o normalizaciji korupcije*

		nezadovoljan/-na	djelomično zadovoljan/-na	zadovoljan/-na
ne slažem se	zbroj	126	26	10
	%	77,8%	16,0%	6,2%
djelomično se slažem	zbroj	74	58	7
	%	53,2%	41,7%	5,0%
slažem se	zbroj	140	49	10
	%	70,4%	24,6%	5,0%
χ2=26,188, df=4, p=0.000				

Hipoteza 4.3. *Nezadovoljstvo radom Vlade RH i slaganje s tvrdnjom o ukorijenjenosti korupcije*

		nezadovoljan/-na	djelomično zadovoljan/-na	zadovoljan/-na
ne slažem se	zbroj	18	5	3
	%	5,1%	3,8%	18,8%
djelomično se slažem	zbroj	46	48	4
	%	46,9%	49,0%	4,1%
slažem se	zbroj	287	80	9
	%	76,3%	21,3%	2,4%
χ2=39,210, df=4, p=0.000				

Hipoteza 4.4. *Nezadovoljstvo radom predsjednika Vlade RH i slaganje s tvrdnjom o ukorijenjenosti korupcije*

		nezadovoljan/-na	djelomično zadovoljan/-na	zadovoljan/-na
ne slažem se	zbroj	18	4	4
	%	69,2%	15,4%	15,4%
djelomično se slažem	zbroj	43	48	7
	%	43,9%	49,0%	7,1%
slažem se	zbroj	279	81	16
	%	74,2%	21,5%	4,3%
$\chi 2$=40,080, df=4, p=0.000				

4. ZAKLJUČAK

Korupcija je bolest društva koja najveći učinak ima na ljude. Ona je ekonomski i politički problem, no sociološki iznimno zanimljiv i koristan za razmatranje. Rasprostranjenost korupcije povećava nezadovoljstvo, smanjuje produktivnosti i uništava demokraciju u kojoj bi trebali živjeti. Unatoč nikad većem stupnju razvijenosti modernih tehnologija, oni koji provode nadzor nad koruptivnim ponašanjima su ti koji takva ponašanja čine, što stvara ciklus iz koje se vrlo teško izvući, kao u primjeru Hrvatske. Unatoč mnoštvu literature koja se bavi korupcijom, ona se treba fokusirati na proučavanje perspektive građana, onih na koje ista ima najveći utjecaj.

Iako se čak 40,2% ispitanika u istraživanju nije htjelo politički izjasniti, jasno je da ipak postoji stupanj svijesti o političkim događanjima u državi. Većina sudionika u istraživanju nikad nije sudjelovala u koruptivnim ponašanjima (86,8%-96,8%), što nam može ukazati na dvije stvari: 1) navedeni nalazi upućuju kako postoji problem u institucijama, vlasti i političkim strankama koje su izvorište korupcije u Hrvatskoj (vidi tablični i grafički prikaz 18.); 2) druga opcija je kako naši sudionici, s obzirom na dobnu skupinu od 18-34 godine, nisu još bili u mogućnosti imati ista iskustva, te bi bilo zanimljivo napraviti prošireno istraživanje na sve dobe granice, ali i ostale županije. Istraživanje je pokazalo kako mladi imaju dosta negativan stav, odnosno u velikoj mjeri se slažu kako je korupcija ukorijenjena u naše društvo (75,2%) ili kako je razmjena mita učestala praksa (69,8%). Analizom podataka utvrđeno je kako obrazovanje majke ima utjecaj na izlaženje na referendum i sudionikovo sudjelovanje u protestu, pri čemu je niže obrazovanje majke, povezano s manjom političkom participacijom u navedenim stavkama. Istraživanje je pokazalo kako spol ima statistički značajan utjecaj na sudjelovanje u koruptivnim ponašanjima. Muškarci imaju više iskustva od žena s tim da su bili traženi mito, oni tražili mito, davali mito ili primali mito. Dob se nije pokazala kao značajan faktor pri prijavljivanju korupcije, dok se nezadovoljstvo radom Vlade RH i predsjednika Vlade RH povezuje sa slaganjem s tvrdnjama o normalizaciji i ukorijenjenosti korupcije u Hrvatsko društvo.

Korist ovakve vrste istraživanja leži u tome da tijela javne vlasti koristeći ove podatke mogu raditi na transparentnosti, mogu se pobrinuti za vlastitu sliku koju reprezentiraju javnosti, te vidjeti s kojim institucijama građani imaju najviše problema i ciljati na suzbijanje korupcije u njima. Bez ispitivanja javnog mijenja, vrlo je teško djelovati na efikasan, i gotovo nemoguće, na demokratski način. Zainteresiranost i jasni stavovi građana itekako postoje, no vlast je ta

koja treba djelovati za dobrobit svih, što nerijetko odbija. Pritiskom od dolje i izražavanjem mišljena na javni način, makar to bilo sudjelovanjem u anketi, činimo korak u smjeru osvješćivanja o problemu, i krajnje idemo prema njegovom rješavanju.

5. LITERATURA

1. *Akcijski plan za 2019. i 2020. uz Strategiju suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020.* (2015). Republika Hrvatska – Ministarstvo pravosuđa Dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/outdex-documents/2020-07/Akcijski%20plan%20za%20suzbijanje%20korupcije%20od%202019%20do%202020%20godine.pdf
2. Andrade, C. (2020). The Limitation of Online Surveys. *Indian Journal of Psychological Medicine,* 42 (6): 575-576. Dostupno na: www.researchgate.net 18/8/2021
3. Anketno ispitivanje kućanstva o korupciji i drugim oblicima kriminala u Hrvatskoj. Zagreb: *Ekonomski institut.* Dostupno na: https://www.eizg.hr/projekti/zavrseni-projekti/anketno-ispitivanje-kucanstava-o-korupciji-i-drugim-oblicima-kriminala-u-hrvatskoj/1800 15/12/2020
4. Aras, S. (2007). Korupcija. *Pravnik*, 41 (84): 25-59. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/13293
5. Bađun, M. (2006). Nacionalni program suzbijanja korupcije 2006.-2008. *Revija za socijalnu politiku*, 13(3-4): 389-391. Dostupno na: https://doi.org/10.3935/rsp.v13i3.645
6. Bađun, M. (2007). The System Made Me Do It – Corruption in Post-Communist Societies / Rasma Karklins. New York: M. E. Sharpe, 2005. *Financijska teorija i praksa*. 31(3): 309-312. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/18217
7. Black, D. (2000), Dreams of Pure Sociology. *Sociological Theory*, 18(3): 344-367. Dostupno na: file:///C:/Users/LD/Downloads/DreamsofPureSociology.pdf
8. Black, D. (2010 [1976]). *The Behaviour of Law*. Bingley: Emerald.
9. Božić, S.; Kuti, S. (2012). »Čista sociologija« i »prljavi poslovi«: mogućnosti objašnjenja korupcije primjenom Blackove paradigme. *Revija za sociologiju*, 42(2): 187-211. Dostupno na: https://doi.org/10.5613/rzs.42.2.4 1/12/2020
10. Britannica (2021). Dostupno na: https://www.britannica.com/topic/corruption-law 17/3/2021
11. Budak, J. (2006). Korupcija u Hrvatskoj: percepcije rastu, problemi ostaju**.** *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 16(106): 66-98. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/18396

12. Giddens, A. (1984). *Central problems in social theory – action, structure and contradiction in social analysis*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
13. Gvozdanović, A.; Ilišin, V.; Adamović, M.; Potočnik, D.; Baketa, N.; Kovačić, M. (2019). *Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018./2019.* Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung. Dostupno na: http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/15291.pdf 11/4/2021
14. *Izvješće o provedbi Akcijskog plana za 2019. i 2020. godinu uz Strategiju suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine, za 2019* (2020). Republika Hrvatska – Ministarstvo pravosuđa i uprave. Dostupno na: https://vlada.gov.hr/ 2/12/2020
15. Korunić Križarić, L., Kolednjak, M. i Petričević, A. (2011). Korupcija i suzbijanje korupcije u RH. *Tehnički glasnik*, 5(1): 143-154. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/85811 1/12/2020
16. *Korupcija u Hrvatskoj: Stvarna korupcijska iskustva građana* (2011). Beč: Ured ujedinjenih naroda za droge i kriminal. Zagreb: Ekonomski institut. Dostupno na: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Croatia_corruption_Report_2011_croatian.pdf 9/12/2020
17. Kregar, J. (1999). Globalizacija i korupcija. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 1(4): 687-699. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/197511 1/12/2020
18. Kregar, J.; Sekulić,, D.; Šporer, Ž. (2010). *Korupcija i povjerenje*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo; Pravni fakultet.
19. Lanščak, N. (2014). POLITIČKA KORUPCIJA KAO PRIJETNJA NACIONALNOJ SIGURNOSTI: TEORIJSKI PRISTUPI KOPENHAŠKE ŠKOLE. *Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, XVII (33-34): 147-166. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/135746 1/12/2020
20. Letunić, P. (2011). Korupcija i društveno-ekonomski razvoj. *Politička misao*, 48(2): 186-204. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/72018 1/12/2020
21. Marčetić, G. (2006). Nacionalni program suzbijanja korupcije 2006. - 2008. - okrugli stol. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 6(2): 192-197. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/203596 1/12/2020
22. Matić, R. (2017). Društvo i korupcija: politički utjecaj u profesionalnim strukturama javnih institucija kao čimbenik korupcijskog rizika. *Društvena istraživanja*. 26(2): 187-206. Dostupno na: https://doi.org/10.5559/di.26.2.03 1/12/2020

23. Meon, P-G.; Sekkat, K. (2005). Does Corruption Grease or Sanf the Wheels of Growth**?** *Public Choice*, 122: 69-97. Dostupno na: file:///C:/Users/LD/Downloads/PublicChoice2005.pdf
24. Miculinić, A. (2018). Valovi demokratizacije i korupcija: Kvantitativni uvid u razinu korupcije u svijetu. *Mali Levijatan*, 5(1): 70-94. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/204254 1/12/2020
25. Piplica, D. (2011). CORRUPTION AND INFLATION IN TRANSITION EU MEMBER COUNTRIES. *Ekonomska misao i praksa*, (2): 469-506. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/75568 1/12/2020
26. Ravlić, S. (2010). Izvori političke korupcije u demokratskom poretku: O stranačkoj korupciji. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(6): 1241-1264. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/62991 1/12/2020
27. Skube, K. (2012). Korupcija kao etički i sigurnosni problem. *Političke analize*, 3(12): 27-31. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/142021 1/12/2020
28. *Strategija suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine* (2015). Republika Hrvatska - Ministarstvo unutarnjih poslova. Dostupno: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/ 2015_03_26_545.html 1/12/2020
29. Sunić, T. (2010). Korupcija: najstariji zanat. *Političke analize*, 1(2): 15-18. https://hrcak.srce.hr/102508 1/12/2020
30. Tomčić, Z. (2002). Nacionalni Program za Borbu Protiv Korupcije s Akcijskim Planom za Borbu Protiv Korupcije. *Hrvatski Sabor***.** Dostupno na: file:///C:/Users/LD/Desktop/Zavr%C5%A1ni/Nacionalni%20program%20za%20borbu%20protiv%20korupcije%20s%20akcijskim%20planom%20za%20borbu%20protiv%20korupcije.pdf

6. METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA

6.1. Upitnik korišten u istraživanju

Poštovani/-e, molim Vas za suradnju u sociološkom istraživanju čiji je cilj ispitati Vaše stavove i informiranost o korupciji u Hrvatskom društvu. Istraživanje provodi studentica Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu. Sudjelovanje u anketi je anonimno i dobrovoljno, te me u ovom istraživanju zanimaju samo grupni i prosječni rezultati.

Zahvaljujem na sudjelovanju!

1. Spol:
1. muški
2. ženski

2. Dob:
1. 18-23
2. 24-28
3. 29-34

3. U sklopu koje županije pripada Vaše trenutno mjesto prebivališta?
1. Splitsko-dalmatinska županija
2. Šibensko-kninska županija

4. Završen stupanj obrazovanja:
1. osnovna škola
2. srednja škola
3. viša škola
4. preddiplomski studij
5. diplomski studij
6. poslijediplomski

5. Radni status:
1. nezaposlen/-na
2. zaposlen/-a, na neodređeno
3. zaposlen/-a, na određeno
4. zaposlen/-a, studentski
5. privremeno

6. Primarni izvor prihoda
1. vlastiti financijski izvori
2. roditeljski/skrbnički džeparac
3. stipendija
4. nešto drugo:_____

7. Osobni mjesečni prihodi
1. do 2000 kuna
2. 2001 – 5000 kuna
3. 5001 – 8000 kuna
4. 8001 – 11 000 kuna
5. 11 001 – 14 000 kuna
6. 14 001 i više

8. Ako radite, radite li u:
1. javnom poduzeću (država je vlasnik)
2. privatnoj tvrtki
3. mješovitoj ili poluprivatnoj tvrtki
4. ne radim

9. Stanujem:
1. s roditeljima
2. s partnerom/-icom
3. s članom obitelji
4. s cimerom/-icom
5. sam/-a

10. Jeste li religiozni?
1. vjerujem i prakticiram svoju religiju
2. vjerujem bez prakticiranja religije
3. nisam religiozan
4. ne želim se izjasniti

11. Završeni stupanj obrazovanja oca:

1. osnovna škola
2. srednja škola
3. viša škola
4. visoka škola/diplomski studij
5. akademski stupanj (mr., dr.)

12. Završen stupanj obrazovanja majke

1. osnovna škola
2. srednja škola
3. viša škola
4. visoka škola/diplomski studij
5. akademski stupanj (mr., dr.)

13. Koja je vaša politička orijentacija?

1. krajnja ljevica
2. umjerena ljevica
3. centar
4. umjerena desnica
5. krajnja desnica
6. ne želim se izjasniti

14. Koliko često izlazite na:	**NIKADA**	**RIJETKO**	**PONEKAD**	**ČESTO**	**UVIJEK**
Parlamentarne izbore					
Predsjedničke izbore					
Lokalne izbore					
Izbore za Europski Parlament					

15. U kojim oblicima političke participacije ste sudjelovali:	**NE**	**DA**
izlazak na izbore		
potpisivanje peticije		
izlazak na referendum		
sudjelovanje u protestu/prosvjedu		
sudjelovanje u izbornoj kampanji		
djelovanje u strankama/političkim organizacijama		
volontiranje		

16. Jeste li ikada:	**NE**	**DA**
bili traženi mito		
vi tražili mito		
primili mito		
davali mito		
neposredno sudjelovali u korupciji		
prijavili korupciju		

17. Koliko ste zadovoljni s radom:	**NEZADOVOLJAN/-NA**	**DJELOMIČNO ZADOVOLJAN/-NA**	**ZADOVOLJAN/-NA**
Vlade RH			
Predsjednika Vlade RH			
Predsjednika države			
Sabora RH			
Predsjednika Sabora RH			
Pravosudnog sustava RH			
Državnih institucija			
Lokalnih vlasti			

18. Izrazite slaganje s navedenim tvrdnjama:	**NE SLAŽEM SE**	**DJELOMIČNO SE SLAŽEM**	**SLAŽEM SE**
Korupcija se u Hrvatskoj normalizira.			
Korupcija je ukorijenjena u hrvatsko društvo.			
Nepotizam je prihvaćena praksa u hrvatskom društvu.			
Razmjena mita je učestala praksa u hrvatskom društvu.			
Mjere za suzbijanje korupcije su djelotvorne.			
USKOK učinkovito djeluje u rješavanju korupcijskih afera.			
Korupcijska situacija u Hrvatskoj će se samo pogoršati.			
Europska Unija ima najveći utjecaj na suzbijanje korupcije u Hrvatskoj.			

19. Prema Vašem mišljenju, korupcija je u Hrvatskoj najprisutnija u:	**NE**	**DA**
političkim strankama		
Sudstvu		
Zdravstvu		
Policiji		
državnim i poludržavnim tvrtkama		
gradskim poduzećima		

6.2. Protokol korišten u istraživanju

PROTOKOL korišten u istraživanju: *Korupcija u hrvatskom društvu: stavovi mladih Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije (2021)*

Ime i prezime anketara: _____

Datum i mjesto:_____

PITANJE ↓ SUDIONICI →

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14.1																				
14.2																				
14.3																				
14.4																				
15.1																				
15.2																				
15.3																				
15.4																				
15.5																				
15.6																				
15.7																				
16.1																				
16.2																				
16.3																				
16.4																				
16.5																				
16.6																				
17.1																				
17.2																				
17.3																				
17.4																				
17.5																				
17.6																				
17.7																				

17.8																			
18.1																			
18.2																			
18.3																			
18.4																			
18.5																			
18.6																			
18.7																			
18.8																			
19.1																			
19.2																			
19.3																			
19.4																			
19.5																			
19.6																			

SAŽETAK

Korupcija predstavlja kršenje moralne norme gdje pojedinac zlouporabi položaj moći radi pridobivanja osobnih benefita. Birokracija, tranzicija i nestabilni uvjeti općenito uvelike pridonose pojavi koruptivnih ponašanja. Kao najčešći izvor korupcije navode se političke stranke, a Ravlić (2010) smatra kako od njih kreću i svi ostali oblici. Postoje različite vrste korupcije poput individualne, sistemske ili klijentelističke, no svakoj je zajedničko što ukazuju na to da postoji disbalans u društvu. Provedeno istraživanje želi uvidjeti stavove građana o korupciji u Hrvatskom društvu, konkretno na uzorku mladih od 18-34 na području Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije. Mladi su pokazali prosječnu političku participaciju, osim kod izlaska na izbore gdje je dosta visoka, i negativne stavove po pitanju raširenosti korupcije u hrvatskom društvu. Potvrđena je razlika u spolu s obzirom na sudjelovanje u koruptivnim ponašanjima, točnije muškarci su u većoj stopi bili traženi, tražili, davali ili primali mito nego žene. Uočena je i povezanost između negativnog stava prema tijelima vlasti i slaganjem s tvrdnjama o normalizaciji i ukorijenjenosti korupcije u Hrvatskoj.

Ključne riječi: korupcija, mladi, anketno istraživanje, Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska

SUMMARY

Corruption represents violation of the moral norm where an individual abuses his position of power to gain upon personal benefits. Bureaucracy, transition, and unstable conditions in general attribute to the occurrence of corruptive behaviour. Political parties are usually referenced as the most common source of corruption, and even Ravlić (2010) considers them the starting point to all other forms. There are different types of corruption such as individual, systematic or clientelist, but what they all have in common is alluding to an imbalance in society. The conducted research aims to seek opinions of citizens about corruption in the Croatian society, specifically on the sample of young people between 18-34 in Split-Dalmatia and Šibenik-Knin counties. Young people have shown average political participation, with the exemption of voting where it's quite high, and negative attitudes when it comes to the prevalence of corruption in Croatian society. The research confirmed a difference in gender in connection to participation in corruptive behavior, to be exact, men have statistically been more asked, have asked, given or accepted bribe. There has been a noticeable connection between a negative attitude towards body of power and agreeing with statements about normalization and rootedness of corruption in Croatian society.

Key words*:* corruption, young people, research survey, Split-Dalmatia County, Šibenik-Knin County

BILJEŠKA O AUTORICI

LUCIJA DUJIĆ rođena je 12.12.1998. godine u Vodicama gdje završava osnovnu školu, te nakon toga upisuje jezični smjer Gimnazije Antuna Vrančića u Šibeniku. Tijekom srednje škole razvija sociološki interes kroz volontiranje u Centru za odgoj i obrazovanje „Šubićevac“ i kroz projekt „Animacije demokracije: Punk (je mrtav?)“ u sklopu predmeta sociologije. Redovni preddiplomski studij sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu upisuje 2018. godine gdje trenutno završava treću godinu studija. Paralelno sa studijem pohađa tečajeve engleskog (C2 razina) i njemačkog (A2 razina), te odrađuje stručnu praksu u udruzi „Zdravi grad“.

E-mail: ldujic@ffst.hr

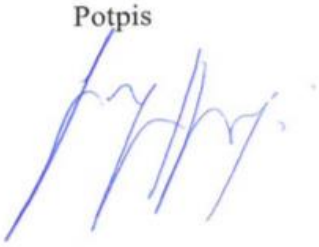
SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja LUCIJA DUJIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja SVEUČILIŠNE PRIJEDIPLOMSKE SOCIOLOGIJE izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog/diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 27. 9. 2021.

Potpis

IZJAVA O POHRANI
ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/SPECIJALISTIČKOG/DOKTORSKOG RADA (PODCRTAJTE ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Student/ica: NOEMIJA DUJIĆ
Naslov rada: KORUPCIJA U HRVATSKOM DRUŠTVU - STAVOVI NAŠIH GRADIŠKO-DALMATINSKE I ZIDENSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE
Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD
Mentor/ica rada: IZV. PROF. DR. SC. GORANA BALDASOVIĆ
Komentor/ica rada:

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružite odgovarajuće):

a) rad u otvorenom pristupu
b) rad dostupan studentima i djelatnicima FFST
c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 27. 8. 2021

Potpis studenta/studentice: